STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 11184

GEZAMELTE SHRIFTN

Alice N. Jaffin-Katz

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

געזאַמלטע שריפטן

געזאמלטע שריפטן

לידער און אַפּשאַצונגען

פון

רוחמה־עלקע יאפין־כץ

(אלישבע)

ניו־יאָרק

תשכ״ט 1968

כל הזכויות שמורות

Residence:
RABBI SHABSE KATZ
3145 Brighton 4th Street
Brooklyn, N. Y. 11235 Apt. 210

הרב ר' שבתי הלוי כץ, רעיתו רוחמה עלקע יאפין ע"ה ובנם חיים יצחק נ"י

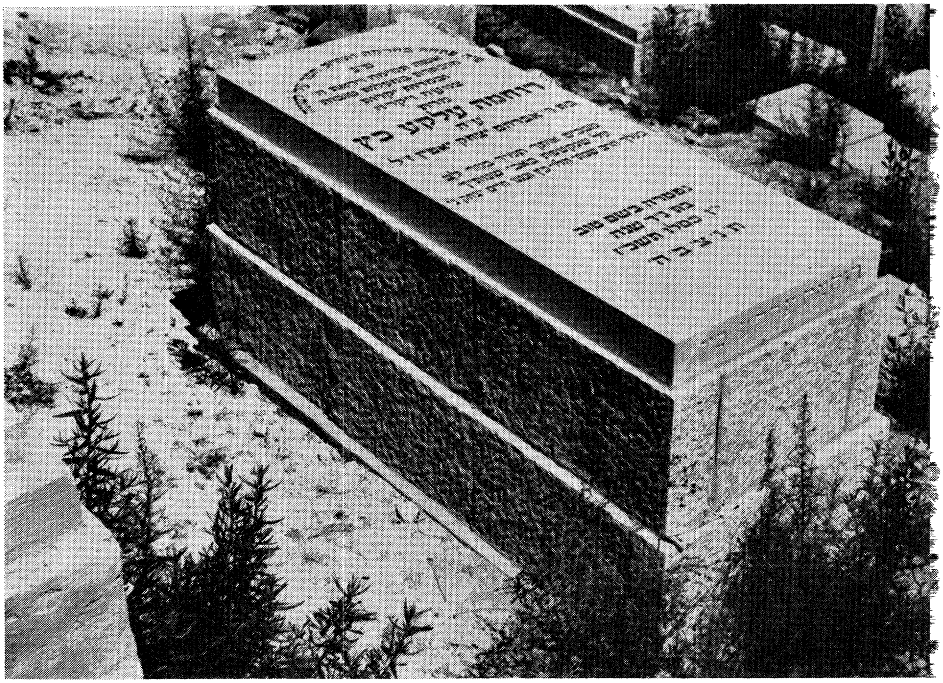

מצבת קבורתה של המנוחה בהר המנוחות, בירושלים

דעם אייביקן אָנדענק
מיין ג־טזעליקער פרוי

רוחמה־עלקה יאפין־כץ
ע"ה

אינהאַלט

אַנשטאָט אַ הקדמה / 9

צייט־מאָטיוון

יאָרן / 35
עס יאָגן זיך שטונדן / 36
לעבנס־שפּיל / 37
בין איך מיר אַ מיידעלע / 38
ווי דער שיקזאַל פון מיין פאָלק / 41
דאָס לעבן / 42
נאַכט / 43
יאוש / 44
דער עלנטער / 45
עס גרינט שוין דער וואַלד / 46
רוקט זיך דער זומער / 47
די פיר סעזאָנען / 48
ערגעץ־וואו / 49
שיקזאַל / 50
דער זיג פון אַרבעט / 51
ניו־יאָרק / 52

אידישע מאָטיוון

דער רבי / 57
ביים משניות / 58
כל־נדרי / 60
אַ טייל פון אונזער יוגנט / 61
זיי מוטיק, איד! / 63
שמחת תורה / 64
האָפענונג / 65

בארץ ישראל / 66
עס טאָר אַזוי ניט זיין / 67
דעם פליכטלינגס וויג־ליד / 68

ליבע־מאָטיוון

ביידע / 73
מיידל, פרעג נישט / 74
כ׳בין פאַרליבט / 57
מיין האַרץ באַלאַנגט נאָר דיר אַליין / 76
אַ מיידלס געבעט / 77
גליק / 78
פאַנטאַזיע / 79
מענער / 80
צו אַ פריינט / 81
אויגן / 82
וואַרט נישט... / 83
דער לעבנס־גאַנג / 84
אמא / 85
ימי השבוע / 86
פסח און די באַפרייאונג פון דער פרוי / 88

אַנשטאָט אַ הקדמה

אַ טרער אויפֿן פרישן קבר פון מיין ג׳טזעליקער פרוי רוחמה־עלקע ע״ה

ס׳איז שווער צו רעדן און נאָך שווערער איז צו שרייבן וועגן אַ לעבנס־באַגלייטערין, נאָך 19 יאָר צוזאַמענלעבן בלב ונפש, ממש ווי אין דער תורה שטייט: „ודבק איש באשתו והיו לבשר אחד" (בראשית ב׳, כ״ד). עס ווילט זיך מיר אָבער שטעלן אַן אָנדענק נאָך איר גרויסער, נאָבעלער נשמה, אין דער פאָרם פון אַ זאַמלונג פון אַלץ וואָס זי האָט געשאַפן אין איר לעבן, סיי אין אידיש, סיי אין ענגליש, וואָס ווייזט ווי טיף פאַרוואָרצלט און נשמה׳דיק פאַרבונדן זי איז געווען מיט אונזער אייביק־ליידנדיקן פאָלק ישראל און ארץ־ישראל, און עס זאָל דינען פאַר איר ווי אַ לעבעדיקע מצבה.

∴

איך בין געקומען צו די ברעגעס פון אַמעריקע מיט 21 יאָר צוריק, עלנט און צעבראָכן, נאָך פיר־און־אַ־האַלב־יאָר דורכלעבן אַלע גיהנום׳ס פון היטלערס קאָנצענטראַציע־לאַגערן, פון וועלכע איך בין בלויז על פי נס אַרויס אַ לעבעדיקער.

אַליין שטאַם איך פון די גרעסטע יחוס׳דיקע משפחות אין דער ליטע. פון איין צד — פון מיין מוטער רבקה — די טאָכטער פון דעם באַוואוסטן גאון הרב ר׳ אליעזר דון־יחייא, לוצינער רב אין לאַטוויע, באַוואוסט אַלס דער „אבן שתיה" דורך זיין הלכה׳שן ספר, וואָס האָט געקראָגן די הסכמות פון ר׳ יצחק אלחנן זצ״ל, קאָוונער רב, און ר׳ שלמה הכהן, ווילנער דיין זצ״ל. מיין מוטער האָט געצויגן איר יחוס — דור אחר דור — ביז דוד המלך, מיט יחוס־בריוו פון אַלע רבנים־גאונים פון דער שפּאַנישער תקופה — פון דון אברבנאל ביז דוד המלך. דער פאָטער מיינער איז געווען הרב הגאון ר׳ שמריהו הלוי כץ, וויזונער רב, זון פון פּומפּיאַנער רב, נעבן אוטיאַן, ליטע. אין דער

ערשטער וועלט־מלחמה איז ער געווען רב אין ווישני וואָלאָטשאָק (רוסלאַנד). צו 20 יאָר איז ער געוואָרן רב מיט אַ תנאי אין כתב־רבנות, אַז מען זאָל אים לאָזן לערנען 10 שעה אַ טאָג און די איבעריקע צייט — פאַר שטאָט־ענינים. איז געווען ממש אַ צדיק תמים. דער זיידע איז געווען הרב ר׳ חיים, פּומפּיאַנער רב (ליטע) און געשטאַמט פון ווילנער גאון.

ר׳ חיים האָט געהאַט זעקס זין, אַלע רבנים גדולים. מיין ברודער איז געווען דער באַוואוסטער פּאַלאַנגער רב, הרב הגאון ר׳ אהרן־יצחק כץ, וועלכער איז אומגעקומען על קידוש־השם דורך די נאַצים נאָך איידער מען האָט אומגעבראַכט די גאַנצע עדה קדושה פון פּאַלאַנגען. מיין ברודער דער בכור, ר׳ לייב־נח כץ, איז אומגעקומען ח׳ חשון, תש״א, צוזאַמען מיט מיין מוטער הרבנית רבקה ע״ה, ווען מען האָט אַרויסגעפירט דאָס גאַנצע שטעטל כצאן לטבח יובל.

אין 1939, דאָס יאָר ווען די צווייטע וועלט־מלחמה האָט אויסגעבראָכן, האָב איך געהייראַט מיין יוגנט־פריינדין, מאַשאַ לוריע פון ווירבאַלן (ביי דער גרענעץ פון ליטע־דייטשלאַנד). זי האָט געענדיקט גימנאַזיע און איז בכלל געווען זייער געבילדעט. זי האָט געשטאַמט פון אָרעמע אָבער זייער פיינע עלטערן: ר׳ מנחם מאַן און פריידל לוריע. ווען די נאַצים האָבן פאַרנומען קאָוונע (דעם 22טן יוני, 1941) איז אונזער טעכטערל קוים אַלט געווען פינף חדשים. געהייסן האָט זי ש מ ר י ה, אַ נאָמען נאָך מיין פאָטער ז״ל (שמריהו). כאָטש דער נאָמען באַדייט: „היטן", האָט עס איר דאָך נישט אויסגעהיט פון פאַרניכטונג. און געפינענדיק זיך אין דער געטאָ פון סלאָבאָדקע, אַ פאָרשטאָט נעבן קאָוונע, איז זי אומגעקומען אין דער קינדער־אַקציע ג׳ ניסן, תש״ד (26טן מערץ, 1944). איך האָב זיך דאַן געריסן מיטצוגיין מיט איר, האָבן די נאַצישע רוצחים מיך טויטלעך צעבלוטיקט און האָב עטלעכע טעג געשוועבט צווישן לעבן און טויט. מיין פרוי מאַשאַ איז אומגעקומען אין לאַגער שטוטהאָף, נעבן דאַנציג, אין חודש יאַנואַר, 1945, ראש־חודש טבת, תש״ה.

איך בין באַפרייט געוואָרן דעם 30טן אַפּריל, 1945, פון דעם קאָנצענטראַציע־לאַגער דאַכאַו. מיר, די עטלעכע הונדערט מענטשן, זיינען שוין געווען מער טויט ווי לעבעדיק. פונקט דאַן איז אָנגעקו־

מען די אַמעריקאַנער אַרמיי און אונז גערּאַטעוועט. איך בין געלעגן אין סיינט עטיליען האָספּיטאַל, נעבן מינכען, ממש אַ גל עצמות, און געוואויגן 90 פונט. געשפּייזט האָט מען מיר דורך די אָדערן. איך האָב זיך כסדר געפונען אויף דער קריטישער ליסטע, און די דאָק־טוירים האָבן אויפגעגעבן די האָפענונג אַז איך וועל בלייבן לעבן.

מיט די לעצטע כוחות בין איך אַוועק פון פאַרשאָלטענעם נאַצי־דייטשלאַנד קיין איטאַליע און דאָרט געלעגן אין פאַרשידענע שפּי־טאָלן, ביז ג־ט האָט געהאָלפן און איך האָב אָנגעהויבן פילן בעסער.

אין בין געקומען קיין אַמעריקע סוף 1946. מיין טאַנטע, מלכה ציוני ע״ה, מיט די קינדער האָבן מיך אַריבערגעבראַכט. אָנגעקומען בין איך אַ צעבראָכענער, אָן אַ היים און אָן משפחה, וועלכע איז אומ־געקומען אין ליטע, לעטלאַנד און פוילן — צוזאַמען איבער 130 נפשות, צווישן זיי 30 רבנים. ג־ט צו דאַנקען וואָס מיין אינגערע שוועסטער תקוה איז באַצייטנס אַוועק אַלס חלוצה פון „בני עקיבא״ קיין ישראל, וזה חלקי מכל משפחתי. מיין שוועסטער איז פאַרהייראַט צום באַ־וואוסטן מחנך פון מוריה־שול אין תל־אביב, ר׳ צבי אזרחי. זיי האָבן ב״ה דריי זין. זיי זיינען די שרידי החרב פון בימי שנות הרם ואבדן.

אָנקומענדיק קיין אַמעריקע האָב איך דאָ אָנגעהויבן אַרבעטן אין „מזרחי״. דאָס איז געווען אַ המשך פון מיין אַרבעט אין ליטע לטובת תנועתנו, ווייל אין ליטע בין איך געווען דער מנהל פון סניף „תורה ועבודה״ אין קאָוונע, ווי אויך פון קיבוץ שח״ל.

מיט אייניקע חדשים שפּעטער האָב איך זיך באַקענט מיט מיין ג־טזעליקער פרוי אַלים יאַפּין, אָדער ווי איר פּען־נאָמען איז געווען: אלישבע. אירע עלטערן, אָרעמע און קראַנקע, זיינען אָבער געווען פיינע אידישע מענטשן. דער פאָטער אירער איז געווען אַ גדול בתורה, אַ בקי בש״ס ופוסקים און געהאַט סמיכת־הוראה. אין זיינע יונגע יאָרן איז ער געווען באַוואוסט אַלס דער פּעטראַוויצער עילוי. ער האָט אָבער ניט געוואָלט פאַרנעמען אַ רבנות־שטעלע און כל־ימיו געווען אַ סוחר, און אָרענטלעך נהנה געווען מיגיע כפיו. געהייסן האָט ער ר׳ אברהם יצחק יאַפּין ע״ה. די מוטער, איטע־רייזל בת ר׳ אליהו צבי עפּשטיין, איז געווען ממש אַ צדיקת, אַ כשר׳ע נשמה. זי האָט געשטאַמט פון מענדעלע שטוטשינער. זיי האָבן אויך געשטאַמט

פון השר מאושא און פון דער משפחה אדם הכהן לעבענזאָן, וועלכע האָבן אַרויסגעגעבן גרויסע פּאָעטן אין פּאַריקן יאָרהונדערט.

מיין פרוי, הצדיקת רוחמה עלקע ע"ה, האָט איינגעזאַפּט פון קינדווייז־אָן אַלע גוטע מידות טובות פון אַזעלכע עלטערן. צו 15 יאָר האָט זי געענדיקט היי־סקול, נאָכדעם שטודירט געזעץ אין קאָלאָמביע־אוניווערזיטעט, ווי אויך עקאָנאָמיק און זיך פאַרפולקאָמט אין פאָלגנדע שפּראַכן: שפּאַניש, רוסיש און פראַנצויזיש. זי פאַרבינדט זיך שפּעטער מיטן געוועזענעם „מאָרגן־זשורנאַל". זי שרייבט פּאָעמעס אין אידיש אין „אַמעריקאַנער" (ביילאַגע פון „מאָרגן־זשורנאַל") און אין פאַרשידענע ענגלישע זשורנאַלן, ווי „דזשואיש ספּעקטייטאָר" און אַנדערע. זי שאַפט אַ ליד, אין 1940, וואָס הייסט „אַ פּליכטלינגס וויג־ליד", אין אידיש און ענגליש, מיט מוזיק געשאַפן פון חזן יהושע ווייזער ע"ה, וואָס איז געווען ספּעציעל צוגעפּאַסט צו דער טרויעריקער צייט פון די גירושים אין נאַצי־דייטשלאַנד. דאָס ליד האָט מען דאַן געזונגען אויף דער ראַדיאָ און אויף פאַרשידענע אונטערנעמונגען. זי איז אויך געווען אַ זשורנאַליסטין און גוטער פּובליסיטי־אַגענט. זי ווערט געשיקט צו פאַרשידענע קאָנווענשאָנס, ספּעציעל צו מזרחי־הפועל המזרחי, וואו זי איז אַן איבערגעגעבענער מיטגליד. אירע באַריכטן צייכענען זיך אוים מיט פּינקטלעכקייט און צו דער זאַך. זי איז אויך אַ גוטע רעדנערין און ווייסט ווי פאַרצושטעלן ספּעציעל־וויכטיקע געסט־רעדנער. זי ווערט שפּעטער וויצע־פּרעזידענטין פון „יאָנג איזראַעל" אין ברייטאָן און וויצע־פּרעזידענטין פון דער בית־יעקב ישיבה פאַר מיידלעך אין ברייטאָן. אירע מידות טובות און גרייטקייט צו העלפן דעם געליטענעם און ליידנדיקן איז ניט אָפּצושאַצן. די שטוב איז שטענדיק געווען פול מיט פאַרשידענע מענטשן, וועלכע פלעגן קומען פרעגן אַן עצה. איר ענטפער איז אַלעמאָל געווען קלאָר, צו דער זאַך, און דער ענין פלעגט דערליידיקט ווערן אויפן בעסטן אופן.

∴

איך האָב געהייראַט ערב סוכות, תש"ז (28טן סעפּטעמבער, 1947). די 19 יאָר וואָס איך בין געווען מיט איר פאַרהייראַט זיינען

געווען די גליקלעכסטע יאָרן פון מיין לעבן. זי איז געווען אַ חבר און פריינט אין לעבן, שטענדיק געזאָרגט וועגן מיר כדי צו פאַרשענערן מיין לעבן, מאַכן מיר פאַרגעסן מיינע צרות וואָס איך האָב דורכגע־מאַכט אין „גיא ההריגה". דאָס זעלבע האָב איך געטראַכט וועגן איר. מיר האָבן זיך קיינמאָל ניט איבערגערעדט און זיך גוט פאַרשטאַנען. זי איז געווען קלוג און אינטעליגענט, און דער עיקר — איר שם־טוב און מידות טובות יקרות. זי האָט מיר געגעבן מוט, דערהויבן מיין געפאַלנקייט וואָס דער שרעקלעכער עבר האָט אויף מיר געלאָזט. איך האָב געפילט, אַז איך ווער צוריק אַ מענטש מיט אַ נאָמען אין דער נייער וועלט, וואו איך האָב מיין נייע היים אויפגעבויט.

אין יאָר תשכ"ו (אָקטאָבער, 1965), צווישן די ימים־טובים, האָט זי זיך פלוצלונג אויפגעכאַפּט אין מיטן נאַכט. איר מוטער ע"ה איז איר געקומען צו חלום און אָנגעוויזן אַז עטוואָס איז ניט אין אָרדענונג אויף איר ברוסט. זי האָט עס מיר געוויזן. און דערזען האָב איך אַ זאַך וואָס איז ניט נאָרמאַל. זיינען מיר באַלד אַוועק צו אַ דאָקטאָר און יענער האָט געהייסן גלייך אָפּערירן. אַנדערע דאָקטוירים האָבן געהייסן וואַרטן און דערווייל געגעבן „קאָבאַלט־טריטמענט". די לאַגע איז אָבער געוואָרן ערגער. אין נאָוועמבער האָט זי אַגב גע־שאַפן איר באַוואוסטע פּאָעמע „מאַטהער", וועלכע די „דזשואיש פּרעס" האָט געדרוקט, און אין „הצופה" אין ישראל איז דאָס ליד איבערגעזעצט געוואָרן אין עברית. זי האָט, ווייזט אויס, פאָראויס־געפילט דעם אומגליק. אין מערץ, 1966 איז זי אָפּערירט געוואָרן אין „דאָקטאָרס האָספּיטאַל". די ערשטע פּאָר חדשים האָט זי געפילט גאַנץ פיין. אָבער אין אויגוסט האָט זי גענומען פילן שלעכט און איך האָב איר גענומען אין שפּיטאָל. די דאָקטוירים האָבן ניט געגעבן קיין האָפענונג. איך האָב דאָס איר ניט דערציילט און געוואַרט אויף אַ נס מן השמים, אפשר וועט זי נאָך זוכה זיין צו דערלעבן די בר־מצוה פון אונזער בן־יחיד חיים־יצחק נ"י, וועמענס פייערונג מיר האָבן גע־פּלאַנט צו פּראַוון אין ישראל.

איידער זי איז אַריין אין שפּיטאָל, האָט זי מיר געזאָגט: טייערער שבתי, איך האָב נאָך ניט זוכה געווען צו זיין אין ישראל; זאָג מיר צו אַז לאחר מאה שנה וועלן מיר זיין צוזאַמען אין ישראל. איך האָב

פאַרשטאַנען דעם רמז און גלייך גענומען טאָן וועגן אחיזת קבר אויף דעם הר־המנוחות אין ירושלים. די צייט איז דערוויל געלאָפן אין אַנגסט און יסורים. אַכצן שעה אַ מעת־לעת פלעג איך זיין אין שפּי־טאָל ביי איר בעט. אונזער קינד האָט זיך געוואַלגערט אין פרעמדע הײמען. טאַקע גוטע פריינט, אָבער פרעמדע. ער האָט זיך געהאַט אַנגעזען מיט אַ סך צרות אין זיין יונג לעבן און זיך געהאָדעוועט אָן נאָענטער משפחה. זיין באָבע איז געשטאָרבן נאָך יאָרן־לאַנג זיין צוגעשמידט צום קראַנקן־בעט, ווען ער איז קוים פיר יאָר אַלט געווען. איך האָב אַלץ געטאָן כדי אָפּצושרייען דעם גזר־דין. הרב הגאון ר׳ משה פיינשטיין, יבדל לחיים טובים, אונזער מסדר־קידושין; דער סנדק ביי אונזער בן־יחיד, האָט געזאָגט תהלים מיט די בני־הישיבה; צוגעלייגט איר אַ נאָמען רוחמה, ה׳ זאָל זיך מרחם זיין; דער ליוּ־באַוויטשער רבי שליט״א האָט מתפלל געווען, און אין אַלע שולן און ישיבות אין ארץ־ישראל האָט מען תפילה געטאָן, אָבער דער גזר־דין איז שוין געווען גע׳חתמ׳עט.

איר הנהגה אין שפּיטאָל איז געווען צו באַוואונדערן. זי האָט ניט געגעסן אָן געוואַשן, שטענדיק געבעטן אַז דער גוף זאָל זיין ריין צוליב מאַכן אַ ברכה; אויף אויסווייניק געזאָגט תהלים; קיינמאָל ניט פאַרפעלט אין שפּיטאָל צו בענטשן ליכט, טראָץ דעם וואָס ס׳איז גע־ווען פאַרבאָטן. די דאָקטוירים פלעגן מיט איר שמועסן וועגן וויכטיקע מעדיצינישע ענינים, ווייל טראָץ אירע יסורים איז זי געווען שאַרפ־זיניק, פול מיט הומאָר, געטרייסט און געגעבן עצות צו אַנדערע. ווי גליקלעך און צופרידן איז זי געווען, ווען זי האָט גע׳פועל׳ט ביי די דאָקטוירים מ׳זאָל איר לאָזן פאַסטן יום־כפור. פון קראַנקן בעט האָט זי צונויפגערופן אַלע אידישע פרויען און געזאָגט „כל נדרי״ און אַנדערע תפילות אויף אויסווייניק. זי האָט אויך פאַרמאָגט אַ זיסע שטימע, אַ ירושה פון פאָטער ז״ל, וועלכער איז געווען אַ חזן און גוטער בעל־מנגן. זי האָט דאָן איבערגעזעצט דעם געדאַנק פון כל נדרי און די תפילות אין פאַרשידענע שפּראַכן. פרויען וועלכע האָבן קיינמאָל ניט מקיים געווען די מצווה פון הדלקת הנרות, האָבן איר געבעטן אויפשרייבן די ברכות אין ענגליש, ווייל מעתה וועלן זיי בענטשן ליכט.

פונקט ערב סוכות האָט זי געפּילט עטוואָס בעסער, און איך האָב איר געבראַכט אַהיים. ליגנדיק קראַנקערהייט אין בעט האָט זי מקיים געווען די מצווה פון אתרוג-בענטשן. איר שמחה איז דאָן געווען אין לשער. זי האָט זיך נאָר געזאָרגט וואָס זי וועט ניט קענען באַקן קיין חלה אויף יום-טוב, כדי מקיים צו זיין די מצווה פון להפריש חלה און מאַכן די ברכה, ווייל דאָס האָט זי קיינמאָל ניט פאַרפעלט און פלעגט שטענדיק פאַרטיילן חלות צו די פריינט אונזערע פאַר שבת ויום-טוב.

נאָך סוכות האָב איך איר ווידער גענומען אין שפּיטאָל. די לאַגע איז געוואָרן ערגער פון טאָג-צו-טאָג; אירע יסורים האָבן געקענט שפּאַלטן הימלען. קיין שום דראָגס האָבן מער ניט געהאָלפן, די מחלה האָט זיך פאַרשפּרייט אין די ביינער און אפילו דערגרייכט דעם מאַרך. זי האָט בלויז געבעטן, אַז השי"ת זאָל רחמנות האָבן אויף איר און צונעמען איר נשמה. איך האָב אַ סך נעכט גענעכטיקט לעבן שפּיטאָל און צוגעזען אירע שוידערלעכע יסורים. ס'איז שווער צו הערן, אַז אַ פריינט שטאַרבט; אַ ברודער — נאָך שווערער; אַ מאַמע אָדער אַ טאַטע גייט אַוועק פון דער וועלט איז גאָר שרעקלעך. אָבער אַז דאָס טייערסטע, דאָס איידלסטע; דיין הארץ און דיין קרוין פון קאָפּ, און אַזאַ גרויסע נשמה וואָס לאו כל אדם זוכה לכך, און דערצו נאָך צוזען ווי עס צאַנקט און גייט אוים ווי אַ ליכט — דאָס זיינען געווען פאַר מיר טעג פון שוידערלעכע איבערלעבונגען.

הרב הכולל פון ענגלאַנד, דר. עמנואל יאַקובאָוויץ, פלעגט איר אָפט באַזוכן. אַ וואָך פאַר איר פּטירה איז ער אַרויף מבקר-חולה זיין. נאָכן אויספרעגן ווי זי פילט, האָט זי אים קוים געענטפערט: „באו מים עד נפש". זייט מתפלל פאַר מיר, אפשר האָב איך נאָך אַ זכות אַז ג-ט זאָל צונעמען מיין נשמה.

אייניקע טעג פאַר דער פּטירה זאָגט זי צו מיר: האָסט שוין דעם קאָנטראַקט פאַר דעם קבר? זאָג איך צו איר: וואָס דאַרפסטו זאָרגן וועגן דעם? זיי געזונט! זאָג מיר דעם אמת — זאָגט זי — אויב ניט, שיק אַ טעלעגראַמע. איך האָב אַזוי געטאָן און געשיקט אַ טעלעגראַמע. דער קאָנטראַקט איז אָנגעקומען אין דעם טאָג פון איר שטאַרבן.

דעם לעצטן ערב שבת האָט זי ניט געוואָלט בענטשן ליכט, נאָר אויף דעם עלעקטרישן לאָמפּ איבער איר קאָפּ, זאָגנדיק אַז על־פּי־דין מעג מען דאָס, ווייל דאָס איז ספּעציעל פאַר איר; דאַקעגן איז אַ סכנה צו מאַכן פייער פון די ליכט, ווייל זי אָטעמט מיט אָקסידזשען. ביז אירע לעצטע מינוטן האָט זי ניט פאַרלוירן אירע הייליקע געדאַנקען און געווען פאַרבונדן מיט ג־ט און זיין תורה. איך בין געווען ביי איר פּטירה, ווען זי איז אויסגעגאַנגען שטיל, רואיק, באַפרייט פון די יסורים וואָס דער שרעקלעכער משחית האָט געטאָן צו איר. מיר איז געקומען אויפן געדאַנק וועגן מכת בכורות אין מצרים (שמות י״ב, פּסוק י״ג): „ולא יתן המשחית לבא אל בתיכם לנגוף״. איין מאָל שטייט אין דער תורה „המשחית״ בהא הידיעה — ניטאָ קיין תרופה קעגן דער שרעקלעכער קראַנקהייט. ווי איז צו דעם, וואָס ווערט, חס ושלום, געשטראָפט מיט דער מחלה ומכה אשר לא כתובה בתורה.

י״ז כסלו, תשכ״ז איז זי נפטר געוואָרן אין שפּיטאָל. איך בין געווען איינגאַנצן צעבראָכן, אין בי מתום! אָבער דער געדאַנק, אַז איך וועל מקיים־זיין איר לעצטן וואונטש צו ברענגען איר על אדמת הקודש — אָט דער זכות האָט מיך געשטאַרקט.

אויף מאָרגן איז פאָרגעקומען די לוויה. עס איז געקומען אַ גרויסער עולם רבנים בני־תורה. דער הויפּט בעל־מספּיד איז געווען הרב הגאון ר׳ משה פיינשטיין שליט״א, אויך הרב הערשעל שעכטער, פּרעזידענט פון מזרחי־הפּועל המזרחי, און הרב דר. אברהם נושטיין, דער מרא דאתרא פון דער שול, מיט וועלכער מיר זיינען געווען פאַרבונדן לאַנגע יאָרן. די הזכרה איז געמאַכט געוואָרן פון הרב צבי ארי׳ טשייזין, פּרעזידענט פון מזרחי־סניף אין פּוירט עמבוי, נ. דזש (אגב איז ער געווען מוהל פון אונזער בן־יחיד חיים יצחק נ״י).

אין ארץ ישראל זיינען מיר אָנגעקומען מיט איר קערפּער דעם נעקסטן טאָג. די לוויה איז גלייך פאָרגעקומען ביינאַכט. אָבער דאָ האָט ממש פּאַסירט אַ נס. עס האָט אין ישראל ניט גערעגנט פאַר זעקס וואָכן, דווקא אין נאָרמאַלע יאָרן פון ימי הגשמים. אָבער ביים אַראָפּנעמען פון עראָפּלאַן איר גוף האָט פּלוצלונג אָנגעהויבן גיסן באותו רגע אַ מבול ביזן קבר אין ירושלים, און ביי סתימת הגולל האָט אויפגעהערט. און דאַן, צוריקפאָרנדיק, ביז תל־אביב האָט ווי־

דער גערעגנט. דאָס זיינען געווען די גשמי ברכה וואָס די צדיקת האָט געבראַכט. אַזוי האָט מען גערעדט אין ישראל.

מיר זיינען געזעסן „שבעה" ביי מיין שוועסטער און שוואָגער, די אזרחי'ס, רחוב שלמה המלך אין תל־אביב. צו „שבעה" זיינען געווען אַרטיקלען אין „הצופה", און צו שלשים האָט ר' ארי' לייב געלמאַן, יו"ר פון מרכז העולמי של המזרחי, געווידמעט אַ ספּעציעלן מאמר לזכר נשמתה הטהורה אַלס באַגאַבטע שרייבערין, זשורנאַ־ליסטין און רעדנערין, און וואָס זי האָט אויפגעטאָן פאַר אונזער באַוועגונג.

∴

אויפן וועג צוריק אַהיים, זיצנדיק אין עראָפּלאַן, האָט מיין בן־יחיד זיך פונאַנדערגעוויינט: טאַטע, מיר זיינען געקומען דאָ דריי; מיר פאָרן צוריק נאָר צוויי. לאָמיר זיך האַלטן צוזאַמען. השי"ת זאָל מיר געבן געזונט און כח אים אויסצוהאָדעווען, האָבן פיל נחת און זוכה זיין צו זיין בר־מצווה ולגדלו לתורה ולחופה ולמעשים טובים. אויך צו דערלעבן דעם טאָג ווען איך וועל קענען אַרויסגעבן דאָס בוך גע־זאַמלטע שריפטן לזכר אשתי היקרה רוחמה־עלקע ע"ה.

אין בוך דערשיינט אויך אַ פּאָעמע פון מיין זון „ימי השבוע", וואָס ער האָט פאַרפאַסט זייענדיק אין פערטן קלאַס אין ישיבה אין פלעטבוש. די פּאָעמע איז שוין געווען געדרוקט אין „הצופה" אין אַ פאַרקירצטער פאָרם.

טייערע פריינט: לייענענדיק אירע לידער און פּאָעמעס וועט איר ערשט דאַן אָפּשאַצן און פאַרשטיין וואָס פאַר אַ גרויסע, איידעלע נשמה די שרייבערין האָט פאַרמאָגט. אירע טיפע, אמת'דיקע, האַר־ציקע ווערטער דרינגען אַרוים פון אַ פערזאָן מיט געפיל פאַר יעדן מענטשן, פאַר אונזער פאָלק און לאַנד. אין פאַראייביקן איר נאָמען וועל איך און מיין בן־יחיד געפינען אַ טרייסט.

כבוד איר אָנדענק!

אין טרויער פאַרבליבענער מאַן

שבתי הלוי כץ

לזכר עולם

למשפחתי היקרה שנקטפה באבי חייהם

•

אבי הגאון הצדיק הרב ר׳ **שמריהו** בן הרב ר׳ **חיים הלוי**, אב״ד ווייזון ליטא. יום פטירתו כ״ב אלול, תרע״ט.

אמי היקרה הרבנית **רבקה** בת הרב הגאון ר׳ **אליעזר דון ייחייא כלוצין**, בעל מחבר „אבן שתיה״. נהרגה ע״י הנאצים ימ״ש, ח׳ מרחשון, תש״א, ווייזון, ליטא.

אחי ר׳ **לייב נח** בן הרב ר׳ **שמריהו**. נהרג ע״י הנאצים הי״ד, ח׳ מרחשון, תש״א, ווייזון, ליטא.

אחי הקדוש הרב הגאון ר׳ **אהרן יצחק כץ**, אב״ד דפאלאנגין. נהרג על קידוש השם א׳ תמוז, תש״א, פאלאנגין, ליטא.

אשתי הראשונה הצדיקת **מאשא** בת ר׳ **מנחם מאן לוריע**, ווירבאלים, ליטא. נהרגה ע״י הנאצים הי״ד, א׳ טבת, תש״ד, במחנה הריכוז שטוטהאף.

בתי היחידה **שמריה**, נרצחה ע״י הנאצים ימ״ש הי״ד, ג׳ ניסן, תש״ד, בגיטו קובנה, ליטא.

חותני ר׳ **מנחם מאן לוריע**, חותנתי **פריידל** וגיסתי **חיה מינע** ע״ה. נהרגו ע״י הנאצים בחודש תשרי, תש״א.

חותני הרב ר׳ **אברהם יצחק** ב״ר **ישראל יאפין** ז״ל. נפטר כ״ט אדר, תשי״ב.

חותנתי **איטע רייזעל** בת ר׳ **אליהו צבי עפשטיין יאפין** ע״ה. נפטרה י״ח אייר, ל״ג בעומר, תשי״ט.

גיסתי **חיה מינא יאפין**, נפטרה י״ח אייר, ל״ג בעומר, תרפ״ט.

אשתי הצדיקת המהוללת במעשיה הטובים **רוחמה עלקה** ע״ה. נפטרה י״ז כסלו, תשכ״ז והובאה למנוחת עולמים בהר המנוחות בירושלים עיר הקודש.

בת דודי וגיסתי **שולמית כץ** ע"ה ובתה **דבורה** ע"ה, נהרגו בגיטו קובנה ח' חשון, תש"א.

מצד אבי שנהרגו מידי הנאצים ימ"ש

דודי הרב הגאון ר' **יוסף הלוי כץ** זצ"ל, אב"ד דגלובאקא, פוילין, בן הרב ר' **חיים הלוי כץ** דפומפיאן. נהרג ביחד עם משפחתו הי"ד.

דודי הרב הגאון ר' **משה יונה הלוי כץ** זצ"ל, אב"ד דסרעדניק, ליטא, בן הרב **חיים הלוי כץ**, אב"ד דפומפיאן.

דודי הרב הגאון ר' **מאיר הלוי כץ**, בן הרב ר' **חיים הלוי כץ**. נהרג ביחד עם משפחתו בסאלוק, ליטא, הי"ד.

דודתי הצדקנית מרת **פריידע כץ** ע"ה עם בעלה

שאר בשרי הרבנית **ברכה**, נהרגה ביחד עם בעלה הרב ד"ר **זלמן זלמנוביץ** זצ"ל, עם בתם **פנינה** ע"ה. נהרגו בווילנא.

דודתי הרבנית **גיטל כץ** עם בעלה הרב ר' **מאיר יצחק חייט**, אב"ד דפומ-יאן. נהרגו ביחד עם הילדים.

בת דודי הרבנית **ביילא כץ** ע"ה. נהרגה ביחד עם בעלה הרב הגאון ר' **זלמן אידל קארביז** זצ"ל, אב"ד דסרעדניק. נהרגו ביחד עם הילדים הי"ד.

מצד אמי שנהרגו מידי הנאצים ימ"ש

דודי הרב הגאון ר' **בן ציון דון יחייא** זצ"ל, אב"ד דלוצין, לאטביא, בן הרב הגאון הגדול ר' **אליעזר דון יחייא** זצ"ל, מחבר „אבן שתיה". נהרג ביחד עם כל המשפחה בלוצין, בשנת תש"א הי"ד.

דודתי הרבנית **אסתר** ע"ה. נהרגה ביחד עם בעלה הרב הגאון ר' **מנחם מענדעל נעהאמקין**, אב"ד דזילופא, לאטביה. נהרגו ביחד עם משפחתם הי"ד.

בן דודי הרב ר' **לייב נח כ"ץ**, נהרג בשנת תש"א עם יתר הרבנים הי"ד.

אָפּשאַצונגען וועגן דער נפטרת

קרן ארץ ישראל של המזרחי בע״מ

גדולה בהבנה ובידיעות

רוחמה־עלקע (אלישבע) כץ נפטרה בדמי־חייה, אבל היא השאירה אחריה חבילה גדולה של מעשים כבירים בצירוף ירושה רוחנית גדולה של מאמרים, שירים באנגלית ובעברית ורשימות ספרותיות שראוי לפרסמם, כי בהם משתקפת נשמתה העדינה בעלת כשרונות פוריים. מימי ילדותה ועד סוף ימיה היא התרכזה בענינים ספרותיים ותרבותיים שהעמידו אותה במדרגה עילאה שם לגדולי־רוח המחוננים בזכות הלב, במידות נעלות, ובמסירות בלתי מוגבלת אל הקנינים הרוחניים של היהדות.

אלישבע כץ היתה בעלת־השכלה כללית, מושרשת באהבה רבה אל קדשי האומה ותרבותה. היא היתה סינטזה של יהדות ואנושיות של דת ודעת. בדרך זו היא הלכה כל ימי חייה המעטים, היא הקדישה את עצמה לחיזוקם של החיים הרוחניים, הדתיים והלאומיים. כאשר היא קשרה את גורל חייה עם בעלה החביב, הרב ר׳ שבתי הלוי כץ שי׳, היא התאמצה בכל כוחותיה לפתח את ביתם למרכז של פעולות חשובות לטובת היהדות, ואת בנם היחידי, חיים יצחק, נ״י, הם חנכו באותו הרוח.

עוד בצעירותה היא נכנסה בהיכל הספרות והעתונות. היא היתה במשך כמה שנים כתבנית על הועידות השנתיות של המזרחי, ומזמן לזמן נתפרסמו ממנה רשימות מענינות הראויות לפירסום, ויישר כחו של בעלה היקר המשתדל עכשיו לפרסם את פרי רוחה ומיטב הגיונותיה ורשמותיה.

תהא נשמתה העדינה צרורה בצרור החיים של האומה!

אריה ליב גלמן
יושב ראש המרכז העולמי של המזרחי
והפועל המזרחי

הצופה בע"מ • עתון יומי
רחוב המסגר 66, תל־אביב

ר' שבתי יקר,

בכינוס שיריה ורשימותיה של רעייתך רוחמה-אלי־שבע, ע"ה, עשית נפש לאשה אצילה, כלילת-סגולות, שהביעה רגשותיה הדתיים-לאומיים בדברי-שיר. ברשי־מותיה יש ראייה טובה, חכמת-הלב והבעה רהוטה.

בשהותי בארה"ב היתה לי הזכות להכיר במקצת דמותה הנאה, אוצר של מידות תרומיות, בחינת „יקרה היא מפנינים וכל חפציך לא ישוו בה". בספר-הזכרון מדובבים את רוחה.

שלך ביקר,

ש. דון־יחייא, עורך

אליס יאפין־כץ, ע״ה

פאר יאָרען לאַנג האָט אַליס יאַפין־כץ פאַרנומען אַ בכבודיגען פּאָסטען אין דער אַדמיניסטראַציע פונעם „מאָרגען זשורנאַל״ איידער ער איז פאַראייניגט געוואָרען מיטן „טאָג״ אונטערן נאָמען „טאָג־מאָר־גען זשורנאַל״.

אַליין אַ שרייבערין פון לידער פון באַדייטענדיגען טאַלאַנט, האָט אַליס יאפין פון צייט צו צייט געדרוקט לידער אין „מאָרגען זשורנאַל״, וואָס האָבען אויסגעדריקט איר פּאָעטישען געמיט.

אין אַ גאָר גרויסער מאָס איז אַליס יאַפין, אַלס אומפאַרהייראַטע, און דאַן אַלס יאַפין־כץ פאַרהייראַטע, די פרוי פון הרב שבתי כץ, געווען אַ געזעלשאַפטלעכע טוערין, אַפּגעבענדיג פיל צייט צו אַ רייע אינסטי־טוציעס אין וועלכע זי איז געווען אַקטיוו, באַזונדערס אין דער מזרחי־הפועל המזרחי באַוועגונג, צו וועלכער זי האָט ממש געווידמעט איר לעבען.

איבערלאָזענדיג אַ מאַן, הרב שבתי כץ און אַ זון, איז די פאַר־שטאָרבענע געקומען צו קבורה אין ירושלים, אונטערשטרייכענדיג מיט דעם איר ליבע און צובונד צום הייליגען לאַנד. ערע איר אַנדענקען.

ד. ל. מעקלער
רעדאַקטאָר פון „טאָג־מאָרגען זשורנאַל״

זכרון להולכים

רוחמה־אלקה כץ ע״ה

●

רוחמה־אלקה כץ, בת איטה־רייזל והרב אברהם־יצחק יאפין ז״ל, שהיה ידוע בשם „פטרוביצר עילוי״, הגיעה לאמריקה עם הוריה ובני ביתם בהיותה ילדה קטנה.

באמריקה קיבלה את חינוכה והשכלתה האוניברסיטאית. למדה משפטים וכלכלה ואחר־כך השתלמה בשפות ועתונאות. עוד בגיל צעיר התחילה לכתוב פואימות ושירים, שרבים מהם נתפרסמו בעתו־נות. היא עבדה הרבה שנים בעתון היומי „מארגן זשורנאל״. היא השתייכה ל„פועל המזרחי״ והיתה כתבת התנועה. היא היתה גם בין מייסדי „בית יעקב״ — ישיבה לבנות בברייטון וכמו־כן בין מייסדי ארגון „ישראל הצעיר״ באמריקה. היתה ידועה בכנוייה הספרותית: אלישבע יאפין.

היתה מחוננת במידות טובות ותרומיות, ביתה פתוח לרווחה לכל נדכא ומר־נפש ובה מצאו נוחם ועידוד. הצטיינה במוחה החריף ושכלה הישר והיתה חדורה רוח דתית עמוקה, דקדקה במצוה קלה כבחמורה עד יומה האחרון.

נפטרה בניו־יורק אחרי מחלה ממארת והובאה למנוחת עולמים בהר המנוחות בירושלים ביום חמישי, י״ח בכסלו. השאירה בעל, הרב שבתי כ״ץ, מנהל המזרחי והפועל המזרחי במדינות ניו־ג׳ורסי, קונטיקוט, ובן יחיד.

יהי זכרה ברוך.

גיסתה: **תקוה כץ־אזרחי**

ת. אזרחי

בעלת כוחות נפשיים נדירים

המבקרים בביתה בימי מחלתה, או המבקרים אותה בבית החו־לים, היו יוצאים מלאי הערצה והשתוממות על כחותיה הנפשיים הנדי־רים, כיצד מצאה היא, החולה והסובלת, דברי הומור ועדוד, מבלי להתאונן ולהתרעם על מר גורלה!

כתב אלינו קרוב שבקר אותה בבית החולים כשבועיים לפני מותה — „מצבה של אלישבע לא טוב", אך היא כרגיל מתלוצצת ומספרת כאילו לא היא החולה המסוכנת.

על שאלת בעלה, יבדל לחיים, כיצד יכולה היא לשאת את יסוריה בשלוה נפשית כזאת — ענתה: כשתוקפים אותה כאבים חזקים, היא חושבת על הענויים שעבר הוא במחנות הנאצים ואז נראים לה יסוריה כאין וכאפס לעומת יסורי התופת בהם הוא התנסה! לתעצומות נפש כה נשגבית לאו כל אדם זוכה!

ביום הכפורים האחרון, עת שכבה על ערש דוי בבית החולים, היא קדשה ממש את שם שמים ברבים. היא הצליחה לשכנע את צוות הרופאים שטפלו בה, שירשו לה לצום ביום הכפורים ולא לקחת תרו־פות ולא לקבל שום טפולים, וכשרשות זו נתנה לה, הושיבוה לפי בקשתה על כסא גלגלים (ללכת כבר לא יכלה) ועברה בין כל החולות והודיעה להן שבליל יום כפור תתקיים תפלה. בהיותה שעונה על כסא גלגלים שמשה היא שליח־צבור והתפללה תפילת „כל נדרי" ואת יתר התפילות, כן עשתה גם למחרת, צמה והתפללה כשליח־צבור את כל תפילות היום הקדוש לכל החולים.

(„הצופה", י"ט טבת, תשכ"ז)

רוחמה כץ, ע״ה

רוחמה-אלישבע כץ, די פרוי פון הרב שבתי כץ נ״י, דער אומדערמידלעכער אָרגאַניזאַציע-דירעקטאָר פון מזרחי-הפועל המזרחי, איז געקומען קיין אַמעריקע אַלס קליין קינד. איר פֿאָטער איז געווען הרב יצחק יאַפּין, באַוואוסט אַלס דער „פּעטראָוויצער עילוי״.

אַלים האָט, פֿאַרשטייט זיך, באַקומען אַ גרינטלעכע אידיש-רעליגיעזע דערציאונג, און האָט שפּעטער שטודירט אין אוניווערזיטעט, וואו זי האָט אויפגענומען ליטעראַטור און געשיכטע. אָבער ניט קוקנדיק וואָס זי איז געווען איינגעוואָרצלט אין אַמעריקאַנער לעבן, איז זי בלב ונפש געווען צוגעבונדן צו אידישקייט.

אַלים איז געווען באַשאָנקען מיט מידות טובות. זי איז געווען גוטהאַרציק, איידל, קלוג און אינטעליגענט. זי איז געווען אַ וואונדערלעכע קאָמבינאַציע פון אַ מאָדערנער פרוי און אַ טיפע מאמינה. אין אירע מעשים און אין איר שטייגער לעבן האָט זי באַוויזן, אַז עס איז ניטאָ קיין סתירה צווישן בילדונג און אמונה, ווייל אין איר זיינעןביידע זאַכן געווען האַרמאָניש פאַראייניקט.

אין משך פון פילע יאָרן האָט זי מיטגעאַרבעט אין „מאָרגן זשורנאַל״, און האָט פאַרעפנטלעכט לידער אין „אַמעריקאַנער״. זי איז געווען אַקטיוו אין הפועל המזרחי און האָט באַריכטעט אין „מאָרגן-זשורנאַל״ די קאָנווענשאָנס פון דער אָרגאַניזאַציע.

מיט ניינצן יאָר צוריק האָט אַלים חתונה געהאַט מיט הרב שבתי כץ, דער זון פון הרב שמריהו הלוי זצ״ל, פון וויזון, ליטע, און זינט דאַן האָט זי זיך קאָנצענטרירט אויף בויען אַ שטוב אין גייסט פון תורה. איר הויז איז געוואָרן אַ מוסטער פאַר אַמעריקאַנער אידישע מיידלעך. זי און איר איבערגעגעבענער מאַן האָבן מחנך געווען זייער געראָטענעם בן-יחיד, חיים-יצחק, אין גייסט פון תורה-אידישקייט און האָט געהאָפט צו דערלעבן נחת פון אים. אָבער דאָ איז געקומען דער בראָך, און זי איז ערנסט קראַנק געוואָרן. נאָך אַ יאָר פון באַהאַנדלונג אין שפּיטאָלן, איז איר לעבנס-געזאַנג פאַרשטומט געוואָרן. איר מאַן און דאָס קינד זיינען געשטאַנען הילפלאָז ביי איר בעט ווען זי האָט

אויסגעהויכט איר ריינע נשמה. זיי האָבן איר אויך שפּעטער באַגלייט און געבראַכט צו קבורה אין ירושלים עיר הקודש.

זי איז געווען איינע פון די גרינדערינס פון „בית יעקב״, אַ ישיבה פאַר מיידלעך, אין ברייטאָן ביטש געגנט פון ברוקלין. מיט יאָרן פריער איז זי אויך געווען אַ מיטגרינדערין פון „יאַנג איזראַעל״.

איר שרעקלעכע קראַנקהייט האָט זי דורכגעמאַכט מיט זעלטע־נעם מוט און גלויבן, און האָט זיך קיינמאָל ניט באַקלאָגט אויף איר גורל. לעצטן יום־הקדוש, ווען זי האָט שוין מער ניט געקענט באַוועגן אירע פיס און איז געזעסן אין אַ באַוועגלעכן שטול, האָט זי פּשוט מקדש־השם געווען מיט איר האַלטונג. זי האָט איבערצייגט די דאָק־טוירים פון שפּיטאָל מען זאָל איר דעם טאָג ניט „באַלעסטיקן״ מיט באַהאַנדלונג און מען זאָל איר דערלויבן צו פאַסטן. זי איז דאַן „אַרומ־געפאָרן״ אויפן שטול צווישן די קראַנקע פרויען און זיי געמאָלדן, אַז אַזוי ווי אין אָוונט איז יום־הקדוש, זאָל מען דאַווענען צוזאַמען. זי איז טאַקע געווען די שליחת־ציבור און מתפלל געווען „כל נדרי״ און די אַנדערע תפילות. אויך אויף מאָרגן האָט זי געפאַסט אַ גאַנצן טאָג און געדאַוונט מיט די פרויען די תפילות פון הייליקן טאָג.

תהא נשמתה צרורה בצרור החיים.

(„דער מזרחי־וועג״, אדר א׳־אדר ב׳, תשכ״ז)

א. ל. גלמן:

אלישבע כץ, ע״ה

(לשלושים)

בניו־יורק רבתי, באחת השכונות המהודרות, הלכה לעולמה אשה צעירה חשובה רוחמה־עלקע אלישבע כץ, לבית יאפין, רעיתו של רבי שבתי כץ שי׳, מנהל המדור לארגון של התנועה הדתית־לאומית באמ־ריקה, ועפ״י צוואתה הביאו את ארונה תיכף אחרי פטירתה לירושלים, ומצאה את מנוחתה בהר המנוחות, בהשתתפות בעלה המסור, ביחד עם בנם היחיד שליוו את הארון. בהלויה השתתפו כל קרובי המשפחה ומכיריה מאמריקה.

הנפטרת אלישבע ע״ה הגרה לאמריקה בהיותה ילדה קטנה, ביחד עם הוריה וב״ב. שמה היא קיבלה את חינוכה הדתי־תורני בבתי הת״ת בשכונה, ואחרי כן ביקרה את ביה״ס התיכון והאוניבר־סיטה ששם התרכזה בלימודים כללים ביחוד בספרות ובהיסטוריה. עפ״י חינוכה בבתי־הספר האמריקאים היתה מעורה בכל השקפותיה בחיים הכלליים, ולמרות זה היא נשארה אשה דתית־לאומית בכל לבה ונפשה. היא היתה מחוננת בנדיבות־לב, באצילות־הרוח, פקחית ומשכלת, ומסורה בכל הקנינים־החברתיים. היא היתה מזיגה נפלאה של אשה מתקדמת, ויחד עם זה מאמינה גדולה בכל קדשי־האומה. במעשיה ודרכיה הוכיחה שאין סתירה בין השכלה ואמונה, כי היא איחדה והשלימה את שתיהם.

שנים רבות עבדה בעתונים היהודיים בניו־יורק, והיתה פעילה בסניפים של הפועל־המזרחי. גם יצגה את העתונות בוועידות יהודיות, וביחוד של הפועל המזרחי. מזמן לזמן כתבה גם שירים וסיפורים שונים.

לפני תשע־עשרה שנה היא באה בברית הנישואין עם בחיר לבה רבי שבתי כץ, בן הרב שמריהו הלוי זצ״ל, מוויזון, ליטא, ומאז ריכזה את פעולותיה הברוכות בשביל ביתה ברוח התורה והמסורה. ביתה היה למופת בשביל צעירות יהודיות אמריקאיות. את בנם היחידי

חיים־יצחק שליט"א היא חינכה וגידלה, ביחד עם בעלה, ברוח היהדות הטהורה — וקיוותה לראות בו נחת ואושר גדול, אבל לפתע פתאום קרה אסון גדול. היא חלתה במחלה רצינית, ואחרי שנה של טיפולים בבית־חולים, ניתק פתיל חייה המרובים והמגוונים בפעולות חשובות. בעלה ובנה עמדו סביב מטתה בזמן הפטירה, ואחרי־כן הביאו את גופתה הטהורה לרושלים עיר הקודש. מחלתה ופטירתה עוררה צער עמוק ויגון כואב בלב כל ידידיה ומכיריה.

יהא זכרה ברוך!

(„הצופה", י"ט טבת, תשכ"ז)

צייט־בּואַטיון

יאָרן

עס פלעכטן זיך רינגלעך פון יאָרן,
פון איינס און פון צוויי און פון דריי;
און קוים הויבסטו אויף דיינע אויגן —
די קינדהייט איז באַלד שוין פאַרביי.

עס פלעכטן זיך רינגען פון יאָרן,
פון צען און פון צוואַנציק און נאָך;
און קוים האָסטו צייט צו באַטראַכטן —
פון עלטער דו פילסט שוין דעם יאָך.

עס פלעכטן זיך קייטן פון יאָרן,
פון דרייסיק ביז זעכציק און מער;
די קינדהייט, די יוגנט, די עלטער —
פאַרשלונגען ווערט אַלץ מיט אַ טרער.

עס יאָגן זיך שטונדן

עס יאָגן זיך שטונדן,
עס פליען די טעג;
שטופּן זיך יאָרן
אין ווילדן געיעג.

עס פלעכטן זיך פעדים
פון ווייס און פון גרוי;
עס ציען זיך וואָלקנס
אויף הימלען העל־בלוי.

נישטאָ מער דער נעכטן,
עס צאַנקט שוין דער היינט;
דער מאָרגן — צי קומט ער
אין גאַנצן, מיין פריינט?...

טאָ פיל־אָן מיט פרייד
און מיט ליבע דיין כוס;
די שטונדן זיי קלאַפּן —
זיי גייען באַלד אויס...

לעבנס־שפּיל

שלינגען שטונדן איינס דאָס צווייטע,
און דעם טאָג פאַרשלינגט דער תהום;
נעכטן, היינט און אויך דער מאָרגן —
אַלץ דאָס זעלבע, אַלץ איין טרוים.

בלויז אַ שפּיל־פּלאַץ איז דאָס לעבן,
שפּילן יאָרן דאָרט און טעג;
אָט זיי קומען, און באַלד אַנטרינען —
אָן אַן אויפהער, אָן אַ ברעג.

און דער מענטש איז בלויז אַ שפּילכל
אין דעם ווירוואַר פון נאַטור:
אָט באַגליקט זי, באַלד באַטריגט זי,
און פאַרניכטעט יעדן שפּור.

באַלד שווימט אויף פאַר מיר אַ פראַגע,
און דעם ענטפער איך דערפיל;
אויב דאָס לעבן איז אַ שפּילכל,
האָט דאָס שפּילכל אויך אַ ציל.

רוחמה־עלקע יאפין־כץ

בין איך מיר אַ מיידעלע

(געזונגען מיטן מאָטיוו „בין איך מיר אַ חלוצ׳ל")

בין איך מיר אַ מיידעלע, אַ גרינינקע פון פּוילן —
קום איך קיין אַמעריקע צו אַ באַי אַ וואוילן.

מיידעלעך, איר מיידעלעך, גרינינקע פון פּוילן,
וואָס עס איז אַמעריקע, וועל איך אייך דערציילן...

געקומען בין איך קיין ניו־יאָרק — אַ שטעטל אַ מחיה! —
און בענטש דעם ליבן ג־ט פאַרן לאַנד דאָס פרייע.

מיידעלעך, איר מיידעלעך, גרינינקע פון פּוילן,
וואָס עס איז אַמעריקע, וועל איך אייך דערציילן...

אָפּגעוועזן צוויי וואָכן ביים אָנקל ביי דעם רייכן,
און מען הויבט מיר אָן צו פרעגן שוין: ווי טומטו אַמעריקע גלייכן? —

מיידעלעך, איר מיידעלעך, גרינינקע פון פּוילן,
וואָס עס איז אַמעריקע, וועל איך אייך דערציילן...

מען זאָגט מיר מיט אַ שמייכעלע: דאַרפסט זיך גיין אויסגרינען,
און אין ערנסט מיינט מען עס: גיי זיך דיר פאַרדינען...

מיידעלעך, איר מיידעלעך, גרינינקע פון פּוילן,
וואָס עס איז אַמעריקע, וועל איך אייך דערציילן...

איך לויף אַרום פון שאַפּ צו שאַפּ, איך לויף אַרום אָן זינען,
נאָר ווייל איך בין אַ גרינינקע, קען איך קיין דזשאַב געפינען...

מיידעלעך, איר מיידעלעך, גרינינקע פון פּוילן,
וואָס עס איז אַמעריקע, וועל איך אייך דערציילן...

געפונען ענדלעך ביי אַ קרוב — ממש גאָר אַ גליק!
פאַרדין אַ וואָך פינף דאָלאַר קוים, און אַרבעט מיר פון שטיק...

מיידעלעך, איר מיידעלעך, גרינינקע פון פוילן,
וואָס עס איז אַמעריקע, וועל איך אייך דערציילן...

איך הויב זיך אָן אויסגרינען, איך זאָג שוין „שור", „גוט נאַיט".
מען זאָגט מיר: ביזט שוין אין אַמעריקע „אָל ראַיט"...

מיידעלעך, איר מיידעלעך, גרינינקע פון פוילן,
וואָס עס איז אַמעריקע, וועל איך אייך דערציילן...

כ׳באַקען זיך מיט אַ בחור׳ל, אַן איסט בראָדווייער פראַנט —
ער מאַכט מיר קאָמפּלימענטן פיל און בעט שוין גאָר מיין האַנט...

מיידעלעך, איר מיידעלעך, גרינינקע פון פוילן,
וואָס עס איז אַמעריקע, וועל איך אייך דערציילן...

ווילסטו זיין אַ ליידי דאָ, אַ בחור צו געפעלן —
טאָ זאָלסטו „פּיינט און פּוידער" קיינמאָל ניט פאַרפעלן...

מיידעלעך, איר מיידעלעך, גרינינקע פון פוילן,
וואָס עס איז אַמעריקע, וועל איך אייך דערציילן...

איך הויב שוין אָן „אויסצוגיין", מיט מזל און מיט ברכה —
אַ דימענט-רינגל בלישטשעט שוין — אַן אמת׳ע הצלחה!...

מיידעלעך, איר מיידעלעך, גרינינקע פון פוילן,
וואָס עס איז אַמעריקע, וועל איך אייך דערציילן...

מיר גייען אוים און גייען אוים, און אַז איך פרעג: ביז וואַנען?
זאָגט ער מיט אַ שמייכעלע: מיר וועלן ניט פאַרזאַמען...

מיידעלעך, איר מיידעלעך, גרינינקע פון פוילן,
וואָס עס איז אַמעריקע, וועל איך אייך דערציילן...

אַך, אין דעם לאַנד, דעם טייערן, פון אַלע פאַרגעניגנס —
דאָס היילקסטע, דאָס הערלעכסטע קענט איר דאָ ניט קריגן...

וואָס עס איז אַמעריקע, וועל איך אייך דערציילן...
מיידעלעך, איר מיידעלעך, גרינינקע פון פוילן,

אַט די ליבע רייניקע, אַט דאָס וואָרע לעבן —
דאָס וועט דאָך אייך פאַר קיין פאַל „אַנקל סעם" ניט געבן...

מיידעלעך, איר מיידעלעך, גרינינקע פון פוילן,
וואָס עס איז אַמעריקע, וועל איך אייך דערציילן...

ווי דער שיקזאַל פון מיין פאָלק

איז שוין די זון פון מיין לעבן פאַרגאַנגען,
און בלויז שטערנדלעך קליינע באַלייכטן מיין וועג ?
צי האָט שוין דער וואָלקן פון קימער
פאַרנעפּלט די שטראַלנדע טעג ?

צי מוז איך שוין איצט אין מיין יוגנט
טראָגן פון עלטער אַ לאַסט ?
ליידן פון אור־אַלטע דורות
טיף אין מיין האַרץ איינגעפּאַסט ?

צי וועט דער הימל דער גרויער
זיך לייטערן ווידער אַמאָל ?
שטראָמען פון פרייד און פון פרייהייט
זיך טראָגן אָן אויפהער, אָן צאָל ?

דערוויַיל איז דער היינט ווי דער נעכטן,
דער מאָרגן... צי וועט ער גאָר קומען ?
איך וואַנדער דערוויַיל צווישן דערנער
און חלום נאָך אַלץ וועגן בלומען...

דאָס לעבן

אַ טאָג פון מי, אַ שטונדע פריי ;
אַ בוך אַ פריינט —
די צייט ז׳פאַרביי.

אַ בוים, אַ בלום, עס גרינט דער וואַלד ;
אַ לאַך, אַ וואונק — און זומער באַלד.

אַ פונק דערוואַכט, די יוגנט גליט ;
דאָס האַרץ פאַרשמאַכט — מיט ליבע גליט.

די זון שטראַלט אויף,
די וועלט באַצירט ;
דאַן ווינטער קומט —
און אַלץ פאַרפרירט.

דער יוגנטס טרוים, פון פרייד דער כוס ;
דער פאָרהאַנג פאַלט — דאָס לעבן ז׳אויס.

נאַכט

1

נאַכט, אין שטילן דרימל,
ליגט די וועלט פאַרוויגט;
מיט שווארצקייט פון די שאָטנס
האָט די נאַכט דעם טאָג באזיגט.

2

מידע אויגן צוגעשלאָסן,
מידע זעלן שוועבן אין רו;
ערגעץ־וואו עס קלאַפּט א זייגער
און די שטונדן רוקן זיך צו.

3

עס לעשן זיך די שטערן לאַנגזאַם,
די לבנה באַלד פאַרשווינדט;
קוקט דער הימל אוים פאַרלאָזן
ווי אַן אָרעם, עלנט קינד.

4

שלאָף, דו וועלט, און שפּין חלומות,
לאַנג עס דויערט נישט דיין רו;
באַלד קומט ווידער דער פרימאָרגן
און ער נעמט עס פון דיר צו.

יאוש

אין דער טונקלקייט פון אָוונט
צאַנקט אַ ליכטל אין אַ צימער,
זיצט אַ מיידל דאָרט ביים פענצטער
פול מיט יאוש און מיט קימער.

ווי די וואָלקנס פון דעם הימל
איז איר פנים אויך פאַרצויגן;
ווי די טראָפנס פון דעם רעגן
פליסן טרערן פון די אויגן.

ווי דער שטורעם צווישןביימער
יאָמערט אויך ביי איר אין הארצן;
אַזש צום הימל טומ זיך רייסן
איר פאַרצווייפלונג, אירע שמערצן.

און אין צימער וואקסן שאָטנס,
סודות טיפע זיי פאַרצאַמען;
און די מיידל, ווי דאָס ליכטל,
צאַנקען ביידע דאָרט צוזאַמען.

דער עלנטער

עלנט, געבויגן, פון לעבן פאַרשטויסן,
וואַנדערט ער איינזאַם אַרום;
אויגן — צוויי קברים מיט סודות באַגראָבן —
געפּייניקט, געיאָגט אומעטום.

עס האָט אים, ווי יעדן, אַ מוטער געבוירן,
געצערטלט מיט ליבשאַפט איר קינד;
געשפּייזט איר בן־יחיד מיט מילך פון איר האַרצן —
די מאַמע, וואו איז זי אַצינד?

שטיל ביי אַ קבר, געבויגן אין דרייען,
שוואַרץ ווי די וואָלקנס פון נאַכט,
שטייט ער אָן עלנטער, וויינט פאַר זיין מאַמען,
וואָס דער שיקזאַל פון אים האָט געמאַכט.

בלויז נאָר די שטילקייט, די נאַכט און די קברים,
פאַרנעמען זיין טרויער און קלאָג;
ער שטייט און ער צעגערט, וואוהין זיך צו קערן —
עס קומט דאָך שוין באַלד אָן דער טאָג.

געפאַלן איז ער צו דער ערד אין פאַרצווייפלונג,
אַזש צום הימל געיאָמערט זיין נויט;
געבעטן האָט ער כאָטש אַ פּלאַץ אינעם קבר,
אַ מתנה געבעטן — דעם טויט!

עס גרינט שוין דער וואַלד

עס גרינט שוין דער וואַלד און דיביימער,
עס יובל'ט מיט טענץ און מיט פרייד ;
די פעלדער, די פייגלען, די בלומען —
באַצירט מיט אַ פאַרברייכער קלייד.

דער פרילינג באַגלייט פון געזאַנגען,
פון ליבע און שטראַלענדן חן ;
האָפענונג, בענקשאַפט, פאַרלאַנגען —
דערוועקט ער אין גרויס און אין קליין.

דעם פרילינג, וואָס צערטלט מיט כישוף,
פאַרנעם איך מיט אומעט און באַנג ;
ווייל אין הארצן ביי מיר איז נאָך ווינטער —
און גאָט אַליין ווייס אויף ווי לאַנג.

רוקט זיך דער זומער

רוקט זיך דער זומער פּאַמעלעך אַוועק,
בלייבן בלויז שאָטנס פון ליכטיקע טעג;
די זוניקע הימלען, די פאַרבן פון בלום —
אַ נעפּל צעשפּרייט אומעטום.

צעפלויגן די פייגלען, פאַר׳יתום׳ט דער בוים,
פאַרבליבן פון אַלץ אַן אילוזיע, אַ טרוים;
עס פּילט זיך אין האַרצן אי בענקשאַפט, אי שרעק,
ניט אַלץ קומט צוריק וואָס אַוועק...

זעגנט זיך צויבער און זינקט באַלד אין תהום,
„פאַטאַמאָרגאַנאַ", ס׳גלויבט זיך קוים.
אין שוים פונעם לעבן פאַרהילט איז דער טויט,
אין בעכער פון פרייד שווימען טראָפּנס פון נויט.

רוחמה־עלקע יאפין־כץ

די פיר סעזאָנען

ווינטער פרייט מיין הארץ אָממערסטן,
כאָטש עס שפּראָצן דאָן קיין בלומען;
ווייל דער ווינטער ברענגט די האָפענונג,
אַז דער פרילינג דאַרף נאָך קומען.

קומט דער פרילינג מיט דערוואַכונג,
יוגנטס טרוימען שפינט זיך ווידער;
הילכיק לאַכט שוין אָבער זומער
און פאַרטויבט די פרילינגס-לידער.

פלינק, פאַר׳כישופ׳ט שפרייזט דער זומער,
און באַגליקט די וועלט מיט ליבע;
קוים צעשפרייט ער זיינע חנ׳ען —
קומען אָן די טעג די טריבע.

אויך דער הערבסט זיין חוב קומט מאָנען,
און פאַרוועלקט אַלץ מיט אַ געלקייט;
שוואַרץ פאַרשלייערט ער די הימלען
פון דער זילבער בלויער העלקייט.

וואָס-זשע קען מען איצט דערוואַרטן,
ווען דער ווינטער נעמט שוין ברומען?
יאָ, עס בלייבט דאָך די האָפענונג,
אַז דער פרילינג דאַרף נאָך קומען.

ערגעץ־וואו

ערגעץ־וואו, אַ בערגעלע פאַרשאָטן,
רוט אַ העלד, געפאַלן אין דעם שטרייט;
אין אַ פרעמדן לאַנד זיין קבר —
פון זיין היים און ליבסטע ווייט.

יונג און פריש איז אָט דער קבר,
ווי דער העלד וואָס רוט דערין;
האַרבסט פאַרשלונגען האָט דעם פרילינג,
ווי דער רויזן־טוי — די בין.

טיפע ימים, לאַנגע מיילן,
טיילן אָפּ זיין טויט פון לעבן;
נאָענט בלייבט אָבער אין האַרצן
דער קרבן וואָס ער האָט געגעבן.

רוחמה־עלקע יאפין־כץ

שיקזאַל

איינזאַמע פעלדער, פאַר׳יתומ׳ט,
קיין בליאונג באַצירט זייער ברוסט;
קיין שניטער, קיין פרוכט, קיין געזאַנגען —
אָרעם, פאַרטריקנט און פוסט.

איינזאַמע וועלדער, פאַרלאָזן,
קיין פויגל, קיין נעסט, קיין געזאַנג;
עלנטע קרעכצן די צווייגן —
אַ טרויער באַגלייט יעדן קלאַנג.

איינזאַמע מענטשן, פאַרטריבן
פון לעבן, פון ליבע, פון גליק;
קיין האַנט איז ניטאָ זיי צו צערטלען —
קיין שטימע צו רופן צוריק.

דער שיקזאַל פון יעדן באַזונדער
ווערט הויך אין די הימלען באַשערט;
די פרייד און די ליבע פון לעבן —
פון מענטשן אַליין ווערט צעשטערט.

דער זיג פון אַרבעט

מחנות קומען, מחנות גייען,
אָט אַזוי ווי טעג און יאָרן;
שטאָלץ און מוט באַהערשט די רייען,
קיינער גייט דאָרט נישט געבויגן.

גייען מחנות, ברעכן וועלטן,
ברעכן זיי און בויען;
קוקט די וועלט מיט שטאַרע אויגן —
קוקט און ציטערט זיי צו טרויען.

ערגעץ וואו עס הערן זיך קלאַנגען,
וועקן זיי דעם מח;
וואַקסן גרעסער אָט די מחנות —
וואַקסט אויך זייער כח.

און די מענטשהייט לעכצט נאָך פרידן,
איבער נאַכט דער רויער;
שליסט זיך ענגער אין די רייען —
זייט אַליין די בויער!

ניו־יאָרק

העל באַלויכטן זיינען דיינע גאַסן,
רייך און פינקלדיק און שיין;
און צווישן דיין געלעכטער
דרינגט אויך דורך אַ שטיל געוויין.

העל באַלויכטן זיינען דיינע גאַסן,
און דו טאַנצסט פאַר פרייד;
ערגעץ־וואו איז אָבער פינצטער —
עלנט, פיין און לייד.

מיט מיליאָנען אויגן קוקסטו
אויף דער ברייטער, רייכער גאַס;
וואַרף כאָטש איינעם פון די בליקן
וואו ס׳איז חושך, קאַלט און נאַס.

אָ, ניו־יאָרק, דיינע אויגן לייכטן,
דאָך ביזטו ווי בלינד;
עפּעס טוסטו נישט באַמערקן
גרויסע אומרעכט, גרויסע זינד.

ווען אין שיין פון דיינע ליכטער
שפּילט אָרקעסטער, גיסט זיך וויין;
דאַן אין נעפּל פון דיין שאָטן
גייען מאַנכע אוים פון פּיין.

אָ, ניו־יאָרק, עפן ברייטער
דיינע אויגן און באַטראַכט;
אַלע די וואָס שקלאַפן, שמאַכן
פון פרימאָרגנס ביז צונאַכט.

אַלע די וואָס טוען לעכצן
נאָך גערעכטיקייט, נאָך ברויט ;
די וואָס ווילן ליכט און לעבן —
און זיי שמאַכטן ביזן טויט.

אָ, ניו־יאָרק, שיינסט שוין צופיל
מיט דיין צויבער, מיט דיין פּראַכט ;
מיט בייטאָגיקע פּראָפיטן —
מיט לעבן פול ביינאַכט.

ווייסטו דען אַז אין ליכט פון דיינע אויגן
גלאַנצט אַדורך אַ טרער ?
פון דיין ווילדן, הילכיק טאַנצן
לאָזט אַ קרעכץ זיך פאַלן שווער ?

אָט דער זיפץ און אָט די טרערן
זאָלן זיי דיין שומר זיין ;
אַז צום אָפּגרונט זאָלסט נישט זינקען,
און גלייכהייט זאָל פאַר יעדן זיין.

אידישע בּאָסטיון

דער רבי

א אינגעלע בין איך א קליינער,
און אין חדר מוז איך גיין ;
דער רבי, ער שלאָגט מיר כסדר —
אַזש ס'טוט מיר ווײ יעדער ביין.

דער רבי, ער וויל נישט פאַרשטיין גאָר,
אַז נאַטור איז פּרעכטיק און שיין ;
עס ווילט זיך מיר גיין גאָר שפּילן,
אָבער קיינער וויל מיר נישט פאַרשטיין.

דער רבי, ער בייזערט און שעלט זיך,
מיין קינדערשע וועלט ער פאַרשטערט ;
דער רבי, ער וויל — אוי, איך שווער —
אַז אַ איד זאָל איך זיין פּונקט ווי ער.

ביים משניות

נאָך אַ טאָג פון מידער אַרבעט
זיצט מיין פאָטער ביים משניות;
מיט אַ שטערן פול מיט קנייטשן,
מיט אַ פנים האַלב אין כעס.

און איך זע אין זיינע אויגן
פלאַקערט אויף אַ פייער,
ווען ער בלאָנדזשעט איבער שורות
וואָס אים איז אַזוי טייער.

טיף פאַרזונקען אין זיין וועלטל,
וואָס איז פול מיט צוימען;
קרעכצט ער אוים אַ שטילן ניגון
וואָס דערוועקט ביי יוגנט טרוימען.

באַלד פאַנגט אָן אַ זיסער דרימל
זיינע אויגן צערטלען;
דאַן פאַרמאַכט זיך גלייך דער ספר,
און ער הערט זיך אויף צו ווערטלען.

דאַן אין שלאָף אין מידן
און אין זיסן טרוימען,
דערזעט ער זיינע קינדער
און טוט זיי סודות רוימען.

פון אַ וועלט אָן אַלטער,
וואָס איז פול מיט זיילען;
וואָס צעברעכן דאַרף מען
קיינמאָל זיך נישט איילן.

דורות לאַנג געלערנט,
דורות לאַנג געליטן;
פון דעם וועג דעם אַלטן —
זיך קיינמאָל נישט פאַרשניטן.

היינט אָבער איז שרעקלעך:
דער ים ער ברויזט מיט צאָרן,
און רייסט אַוועק די קינדער
צו דעם דעם וועג פון דאָרן.

דאָ איז ער שוין טאַכטלאָז
אַנטקעגן אָט די בערן;
און קלאָגט איבערן ספר:
„וואָס קען פון זיי נאָך ווערן?"

די נאַכט פאַרשווינדט אין טרוימען,
דער טאָג קומט אָן מיט לעבן;
און אין געיעג פון זיינע וואָלן
טוט מיין פאָטער זיך אָפּגעבן.

דאַן פאַרשווינדט שוין אַלץ,
אַ וועלט פון יאָך דערזעט ער;
ער קען איצט זיינע קינדער
נישט פרעגן וואו עס גייט ווער.

און ווען די נאַכט קומט ווידער
און ער נעמט זיך צום משניות,
דאַן שטראַלן אויפדאָסניי אויף
די קנייטשן מיטן כעס.

כל־נדרי

ציען זיך אור־אַלטע טענער,
וועקן דאָס האַרץ און דעם מח ;
כל־נדרי — אָט דער ניגון —
באַזעלט מיט אַ געטלעכן כח.

פלאַטערן שניי־ווייסע פליגלען,
שוועבן אין הימלישע ספערן ;
לייטערט זיך גוף און נשמה
אין ים פון עקסטאַז און טרערן.

אַ טייל פון אונזער יוגנט

ס׳ציט אונזער יוגנט צו פרעמדע,
צו פאַרנעמען דאָרט דעם אויבנאָן;
קניען אין די פרעמדע טעמפלען —
דינען צו אַ פרעמדער פאָן.

ווי הויך פאַררעטעריש זיי האַנדלען
קעגן זיך אַליין;
יעדן פאָלק גרייט צו דינען,
פאַרלאָזן ס׳אייגענע געביין.

קלאַפּן, רוישן מיט די פושקעס,
בעטן ממש מיט געוויין:
נישט פאַר „פאַלעסטיין״, חלילה,
נאָר פאַר „טשאַינאַ״ אָדער „ספּעין״.

וואָס־זשע טראַכט זיך אָט־די יוגנט,
ס׳וועט איר אָפּגיין אַזוי גלאַט?
ווען מען שלאָגט דעם אידן —
פרעגט מען קיין „אַטעסטאַט״.

דער שונא וויל נישט אונטערשיידן
פון אַ חלוץ ביז „קאָמסאָמאָל״;
קוים דערקענט ער זיי אַלס אידן —
שלאָגט ער ביידן מיטאַמאָל.

אויב עס איז אַ זינד פאַר אידן
צו דענקען פון אַן אייגן לאַנד;
וואו־זשע זיינען די „אוטאָפּיעס״ —
אויסצושטרעקן היימלאָזע אַ האַנט?

יעדער טאָג ברענגט נייע המנ׳ס,
יעדער טאָג מיט זיינע זאָרגן;
כ׳בעט אייך, ווייזט מיר אָן אַ לאַנד,
וואָס וויל דעם איד פאַרזאָרגן.

אין אַ צייט פון בלוט און טרערן
גייט איר דינען פרעמדע געטער.
איז ער נישט אייער ברודער? —
אומפאַרשעמטע פאָלקס־פאַררעטער!

∴

אויף די פעלדער, בערג און טאָלן,
פונעם היימלאַנד פאַלעסטינע,
שטייט אַ טייל פון אונזער יוגנט,
וואו עס רוט אויף איר די שכינה.

מיט געטריישאַפט און מיט ליבע,
איבערגעבן זייער אומה;
שטאָלצע בויען זיי אַ לאַנד —
פאַרן אייגן פאָלק אַ תקומה.

אויך פאַר אייך, פאַרפרעמדטע יוגנט,
ווען איר׳ט מוזן וואו אַנטרינען;
פאַרשעמטע וועט איר צו אונז קומען,
און אַ היים פאַר זיך געפינען.

זייט געגריסט, חלוצים בראַווע,
העלדיש שרייבט איר געשיכטע־בלעטער;
אַ פאָלק דערמאָנט מיט ווירדע אירע בויער,
מיט שאַנדע — די פאַררעטער!

זיי מוטיק, איד!

פון **לואיס פאַטען** אידיש: אלים יאפין

איד, שטיי אויף באַוויז דער וועלט דיין מוט,
אידן-האַס האָט קיינמאָל נישט גערוט;
די שונאים האָבן לאַנג פאַרשוועכט דיין נאָמען,
געטאַדלט דיך מיט בייזוויליקע שטראָמען.

פאַרטונקלט יעדער דור מיט מערדערלעכן ראַסן-האַס,
יעדער בלאַט פון דער געשיכטע מיט דיין בלוט איז נאַס;
פאַרשעמטע וויינען דיינע לידער ווי פון יאָמער-טאָל,
ווי „אלי אלי" פלאַמענדיקע טרערן פליסן אָן א צאָל.

פאַרטיליק דיינע פיינט מיט וואָרט און טאַט אָן מורא,
מיט ברענענדן עקסטאַז באַוויז דעם גלויבן אין דיין בורא!
ענדלעך שטראַלט ישראל'ס שטערן ווידער,
און מוטיקער ווערן זיינע לידער.

די וועלט שאַצט אָפּ די מוטיקע אין שטרייט —
שטאַרק זיך, איד, גערעכטיקייט איז אויף דיין זייט!

שמחת־תורה

א הייליקייט, א געטלעכע,
באַצויבערט יעדן אידן;
ס׳פרייט זיך מיט איר תורה
דאָס פאָלק פון גייסט און פרידן.

יונג און אַלט פאַראייניקט זיך,
טאַנצן מיט התלהבות;
רייך און אָרעם מישן זיך
מיט פשוט׳קייט, אָן גאוה׳ס.

עס הערשט א פרייד געמיטלעכע,
באַשטראַלט מיט זון דאָס לעבן;
דעם קוואַל פון ליכט און אייביקייט
האָט ג־ט צו אונז געגעבן.

פון טיטוס׳ן ביז המנ׳ען,
פון טאָרקוועמאַדאַ, דעם בלוט־הונט;
פון די קרייצצוגן און היטלער־לאַנד —
עס לעבט דער איד נאָך אצינד.

דורך וועגן שווערע, בלוטיקע,
וואַנדערט אַלץ אָן מורא,
אַט דאָס פאָלק דאָס אייביקע —
באַשיצט פון ג־ט׳ס תורה.

טאָ פרייט זיך אידן, הארציקער,
פאַרגעסט אָן יעדער גזירה;
קיין זאַך איז ניט קיין אייביקייט —
בלויז ג־ט און אונזער תורה!

האָפענונג

יאָ, איך זע ווי ס'גייט אויף
דורך וואָלקנס אַ שיין,
צו באַשטראַלן אַ וועלט —
פאַרטונקלט מיט פּיין.

אין דעם טאָל פון געוויין,
פון פאַרניכטונג און שרעק,
דרינגען שטראַלן פון ליכט —
טרייבן שאָטנס אַוועק.

איבער שלאַכטפעלדער ברייט,
איבער „קיינעמס לאַנד" ערד,
הערשט דער אַקער צוריק —
אויסגעשמידט פון דער שווערד.

דורך דער פינצטערער נאַכט
זע איך אויפגיין דעם טאָג;
כ'זע ווי פרייד טריאומפירט
איבער אומעט און קלאָג.

אויף דעם אייביקן וועג,
מיט אַ בענקענדן בליק,
שטראָמט דער וואַנדערער איד
צו זיין היימלאַנד צוריק.

כ'הער דאָס ליד פון אַ פאָלק,
דורות-לאַנג פאַרשטומט;
מיט דער פרייהייט פון טאָג —
אונזער האָפענונג קומט.

בארץ ישראל

הס, אמי, מה זאת,
מאין הרעש ?
האם צריכים אנו לברח,
האם מתקרב איזה רוצח ?

אל תראי, ילדי היקרה,
אין זה צעקות צרה ;
אנו כבר בארצנו —
ולא בתפוצות הגולה.

אלו הם קולות נצחון
מחלוצים מלאי בטחון,
שעומדים ובונים
ונושאים אבנים.

הם בונים בשבילנו
בתים בארצנו,
בארצנו הקדושה —
מלאה שלום וברכה.

עס טאָר אַזוי ניט זיין!

עס טאָר און קען אַזוי ניט זיין,
עס טאָר אַ וועלט ניט שווייגן;
פאַרניכטעט ווערט אַ פאָלק —
דער בוים פון אַלע צווייגן.

עס וויינען אַזש די הימלען הויך,
עס ציטערט באַרג און טאָל;
דער ים פאַרפלייצט מיט אונזער בלוט,
די ערד מיט קברים אָן אַ צאָל.

עס שפרייזט די שנאה אומגעשטערט,
שלינגט מיט שווערד און טומאה;
גליט געוויסן ערגעץ אויף —
זוכט מען אונזער תקומה.

קעמפן מוזן אָבער מיר —
מיר, דער וועלט'ס געוויסן:
לעבן אָדער טויט —
פרייהייט צו געניסן.

דעם פליטלינגס וויג - ליד

(געווידמעט די פליכטלינגע פון נאַצי־לאַנד)

שלאָף מיין קינד, מיין זיסער מלאך,
מאַך די אויגן צו ;
מאָרגן וועסטו שוין נישט האָבן
מער קיין היים און רו.

מאָרגן וועט מען אונז שוין טרייבן,
יאָגן ווער ווייסט וואו ;
שלאָף דערוויילע, מיין נחמה —
קוים מען לאָזט צורו.

אויפן וועג פון שווערן גלות
מוזטו גיין, מיין קינד ;
אונזער שיקזאַל פון די דורות —
איז דיינער אויך אַצינד.

שלאָף, מיין קינד, און לאָז דיין מאַמען
וויינען אין דער שטיל ;
אויסדערוויילט האָט מען דעם אידן,
פלאָגן — ווער נאָר ס'וויל.

ג־ט באַפריי שוין אונז פון גלות,
פון דעם שונא'ס האַנט ;
לאָז אונז לעבן שוין אין פרידן
אין דעם אייגן לאַנד.

ביז ס'וועט קומען די גאולה,
מאַך די אויגן צו ;
שלאָף, מיין קינד, זע כאַטש אין חלום
עטוואָס פרייד און רו.

DEM FLICHTLING'S WIEG-LIED

Words by
ALICE M. JAFFIN

Music by
JOSHUA S. WEISSER

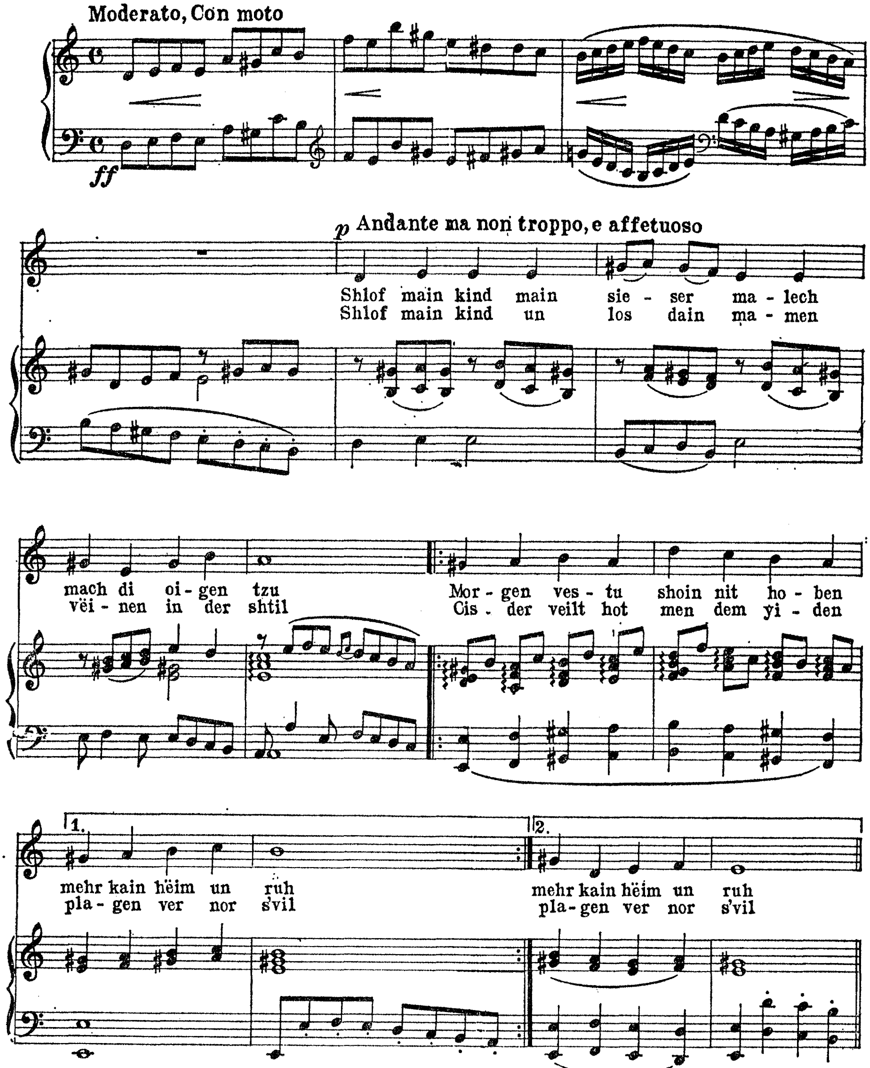

Copyright 1939 by Joshua S.Weisser.

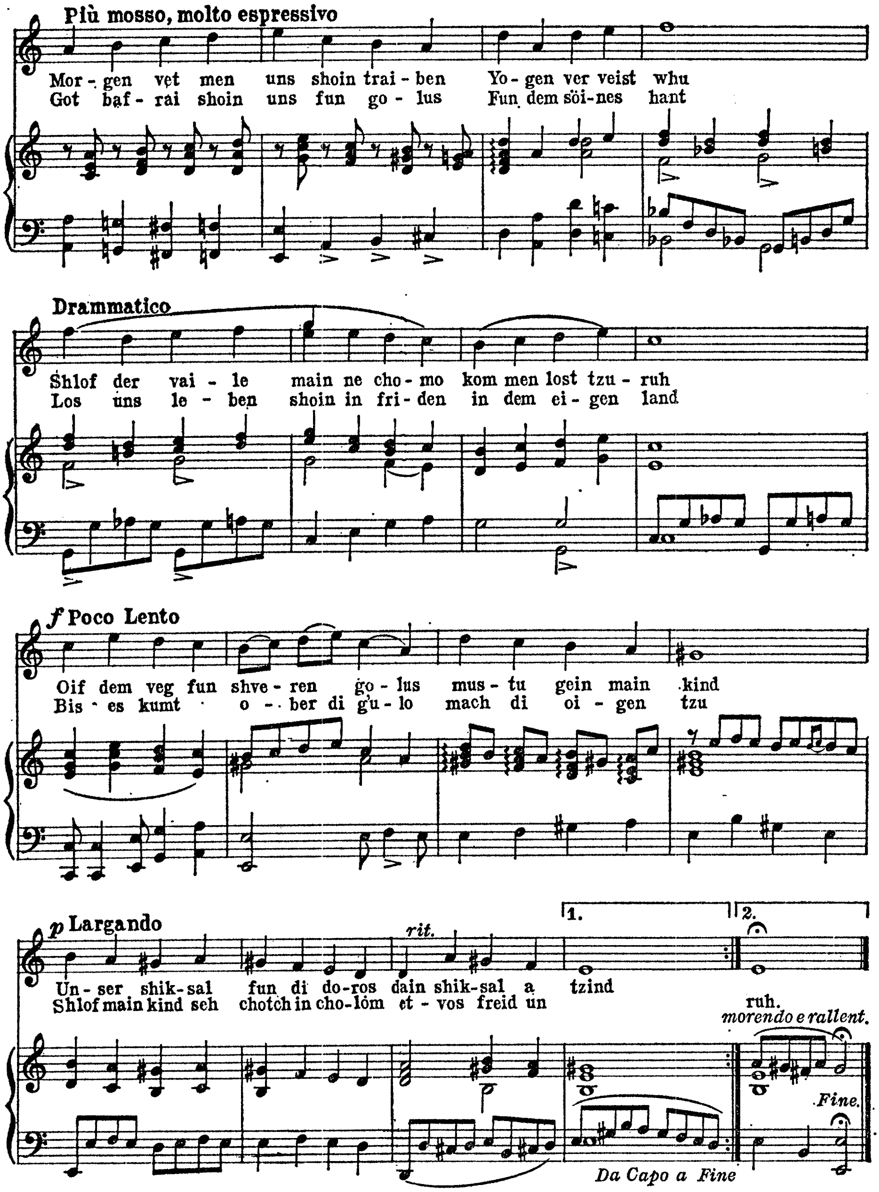

Dem Flüchtling's etc. - 2

ליבּע־נאָטיוון

ביידע

געווידמעט מיין מאַן

ווען איך זע אין דיינע אויגן
ווי עס גלאַנצט אַ טרער,
דאַן פאַרגעס איך מיינע ליידן —
טראַכט פון זיך נישט מער.

בלויז צו זען דיר גליקלעך —
דאָס איז מיין באַגער;
טיילן ביידע אַלץ אין לעבן
איז פאַר אונז קיינמאָל צו שווער.

ווען אין הארץ פאַרשטייט דאָס צווייטע,
האָט דאָס לעבן דאַן אַ ווערט;
דאַן איז גליק מער קיין אילוזיע —
ס'איז פון ג-ט אַליין באַשערט.

מיידל, פרעג נישט

מיידל, פרעג נישט אויב איך ליב דיר,
צווייפל נישט מיינע באַגערן;
הער זיך צו בלויז צו מיין האַרצן —
וועסטו דאָרט דיין ענטפער הערן.

נישט מיט ווערטער קען מען ליבן,
בלויז מיט נאָבעלע געפילן;
קוק אַריין אין מיינע אויגן —
וועסטו אויך דאָס זעלבע פילן.

מיידל, גלויב נישט זיסע פראַזן,
וואָס די צונג טוט זיי אַנטדעקן;
ליבע וואָס איז אמת, הייליק —
בלויז די שטילקייט קען אַנטפּלעקן.

כ׳בין פאַרליבט

כ׳בין פאַרליבט אין דער שיינקייט פון לעבן,
די נאַטור מיט איר מיסטישער פראַכט ;
די זון, די לבנה און שטערן,
די מי פונעם טאָג, די רו פון דער נאַכט.

כ׳בין פאַרליבט אין האַרמאָנישע קלאַנגען,
מוזיק, פּאָעזיע, געזאַנג ;
קלאַנגען פון ליבע און יוגנט —
דער כח פון לעבן און דראַנג.

כ׳בין פאַרליבט אין דער שאַפנדער מענטשהייט,
די מענטשהייט פון גליק און פון שמאַרץ ;
כ׳בין פאַרליבט, און קען מער ניט זאָגן : —
איינס בלייבט דער סוד פון מיין האַרץ.

מיין האַרץ באַלאַנגט נאָר דיר אַליין

איך האָב מיין הארץ דיר אָנגעטרויט,
זי וועט בלויז דיר געהערן;
בלויז דיך נאָר האָב איך ליב —
כ׳וועל אייביק דיך באַגערן.

איך זוך שוין מער קיין אַנדער גליק,
כ׳האָב אַלץ אין דיר געפונען;
ס׳האָט מיין לעבן אויפגעשטראַלט
מיט מיליאָנען זונען.

נישט נאָך לוקסוס און נאָך געלט
טו איך, ליבסטער, שטרעבן;
בלויז דיין ליבע מיינט צו מיר —
אַ קוואַל פון פרייד אין לעבן.

אַ מיידלס געבעט

מיין ליבסטער — ער מוז קיין פאַרמעגן באַזיצן,
קיין זילבער, קיין צירונג און געלט;
קיין פערל, קיין דימענטן, זיידנס —
אויף „איינצורייסן" אַ וועלט.

איך דאַרף אויך קיין „סוועלן אַפּאַרטמענט",
קיין „מעידס" און קיין „באַטלערס" דאַפיר;
בלויז אַ באַשיידענע וואוינונג —
און אַ מזוזה אַלס „שומר" ביים טיר.

איך זוך קיין „אַמיוזמענטס", געזאַנגען,
אַ ניגון בלויז וואָס טייער איז מיר;
אַ ניגון וואָס מיין ליבסטער זאָל זינגען,
ווען לערנען ער וועט נאָר אַ שיעור.

איך וויל אַז מיין ליבסטער פאַרמעגן
באַשטיין זאָל פון אָט-דעם געבאָט:
צו דינען מיט ליבע און אמת —
גערעכטיקייט, מענטשהייט און גאָט.

ג ל י ק

גליק, דו ביזט מיר שטענדיק פרעמד געווען,
איך האָב דיך קיינמאָל ניט געזען;
איך האָב געזוכט דיך איבעראַל —
יעדעס מאָל דער זעלבער פאַל:
ביזט שטענדיק אַנדערשוואו געווען,
מיך האָסטו פאַרזען.

כ׳האָב געזוכט דיך, גליק,
אין קונסט ליטעראַטור,
און מיט מיין שטורמישער נאַטור
האָב איך געוואַנדערט דאָ און דאָרט;
גליק, איך ווייס נאָך אַלץ ניט
וואו ס׳איז דיין אָרט!

פאַנטאַזיע

עס האָבן זיך פעדים געצויגן,
פעדים פון גאָלד און פון גרין;
דאָס האָט מיין פאַנטאַזיע געפלאָכטן —
געפלאָכטן מיט ליבע דערין.

עס האָבן זיך הענט אויסגעפלאָכטן
און ווערעם געצערטלט מיין גוף;
עס האָבן צוויי ליפּן באַוועגלעך
געמורמלט איין בעטנדן רוף.

עס האָט זיך די יוגנט געריסן
צום לעבן, צום קאַמף און צו לוסט;
עס האָט אַ באַגער זיך צעוואַקסן —
צעוואַקסן זיך טיף אין מיין ברוסט.

באַלד האָבן אַלטעגלעכע פליכטן
צעריסן די פעדים פון טרוים;
עס האָט אויך דאָס לעבן פון טרויער
פאַרשלונגען מיך טיף אין זיין תהום.

מענער

בײַ די בלויע וואַסער־פֿאַלן
וואו עס שפּיגלען זיך די שטראַלן,
דאָרטן האָט ער מיך באַגעגנט —
אויף די קני פֿאַר מיר געפֿאַלן.

ווי אַ ריטער מיך געצערטלט,
בילדער פֿאַרברײַכע געמאָלן;
מיט דער אומשולד פֿון מײַן יוגנט
האָט מײַן האַרץ פֿון אַלץ געקוואָלן.

אין דער שטילקייט פֿון דעם אָוונט
האָט ער מיר זײַן וואָרט געגעבן:
אייביק מיך נאָר בלויז צו ליבן —
ביזן לעצטן טאָג פֿון לעבן.

און געלאַכט האָבן די שטערן,
ס'האָט געשמייכלט די לבֿנה;
ביידע קענען דאָך די מענער —
ווייסן אויך זייער כּוונה...

צו אַ פריינט

מיר האָבן זיך ביידע באַגעגנט,
און באַלד אויפֿן ערשטן בליק —
געשטראַלט האָבן אונזערע אויגן
מיט האָפֿענונג, ליבע און גליק.

ווי שטערן, וואָס לייכטן די הימלען,
האָסטו באַלויכטן מיין וועג;
דער וועג וואָס פירט דורך אַ לעבן
פון גרויע און פינצטערע טעג.

עס האָט זיך אַנטפּלעקט דיין נשמה
צו מיר, ווי אַן אָפֿענער בוך;
אויך מיינע פאַר דיר צו אַנטפּלעקן —
געווען איז אומזיסט מיין פאַרזוך.

דו צווייפלסט שוין היינט אין מיין ליבע,
דו דענקסט ס'איז אַ קינדערשע שפּיל;
דו גלויבסט נישט אַ טרוימענדן דיכטער,
וואָס ליבט דיך אוןליידט אַזוי פיל.

אויגן

אויגן מאַגנעטישע שטראַלן,
אויגן פאַר'כישופ'ט מיט פּראַכט;
אויגן וואָס לייכטן און פינקלען
ווי טויזנטער שטערן ביינאַכט.

אויגן וואָס בליקן פאַר'חלומ'ט,
אויגן — די אומשולד אַליין;
אויגן וואָס האַלטן געפאַנגען
מיט צויבער און ג־טלעכן חן.

אויגן וואָס צערטלען מיט ליבע,
אויגן — קוואַלן פון גליק;
אויגן, טיף אין מיין האַרצן —
שפּיגלט זיך אָפּ אייער בליק.

אויגן מוטיקע, בראַווע,
אויגן — אַ לעבנס־באַגער;
אויגן, ס'האָט גרויזאַם אונז ביידן
דער שיקזאַל צעשיידט מיט אַ טרער.

וואַרט נישט...

וואַרט נישט, ליבסטער, אויפןווינטער,
ווען פאַרוועלקט איז אַלץ — אָן לעבן;
קום און ברענג מיר פרייד און ליבע
אין דעם פרילינג פון מיין לעבן.

וואַרט אַפילו אויפן האַרבסט נישט,
ווען ער קומט מיט טעג מיט טריבע;
קום אין זומער פון מיין לעבן —
טעג פון יוגנט און פון ליבע.

יאָרן צאַנקען ווי די ליכטלעך,
טעג פאַרוועלקן ווי די בלומען;
אין די סאַמעט־שוואַרצע לאָקן —
גרויע פאַנגען אָן שוין קומען.

קום עס גליט אין האַרץ עקסטאַזיע,
פונקען מערן זיך אין פלאַמען;
ליבסטער, וואַרט נישט אויפן מאָרגן —
ס׳קען זיין — וועסט נאָך פאַרזאַמען.

דער לעבנס־גאַנג

שפּראָצן בלומען זיך אין פרילינג
און עס רוישט מיט גרינס דער וואַלד;
קומט גלייך אָן דער האַרבסט, דער טריבער,
און פאַרוועלקט עס באַלד.

טוען הערצער היים זיך ליבן,
ווי די יוגנט בליט נאָר אויף;
קומט אַנטוישונג באַלד מיט קאַלטקייט
און זי מאַכט צו דעם אַ סוף.

טוען מאַנכע טרוימען וועבן
פון אַ צוקונפט, און פון גליק;
קומט דיווירקלעכקייט מיט שטורעם
און זי וועקט זיי אויף צוריק.

טוט די זון זיך העל צעלייכטן,
און באַצירט די וועלט מיט ליכט;
קומט אַ וואָלקן באַלד אַ גרויער
און צעשפּרייט זיך אומגעריכט.

טוט אַ מענטש קוים טריאומפירן
מיט זיין גליק איבער נויט;
קומט דער טרויער און צעשטערט עס —
איבער אַלץ עס זיגט דער טויט.

א מ א

מאת **אלים כץ**   עברית: גיסתה **תקוה כץ**

אמא זו, היא שבגדינו שומרת
שמלה ומכנסים מתאימה ובוחרת,
כובסת, תופרת כל קרע וטלאי
אכן מדי יום מחכה המלאי.

אמא תמיד משכימה ראשונה,
ובלילה עיניה תעצם אחרונה.
חברה למשחק, ידידה, רעיה,
גם רופא היא וגם אחות רחמניה.

שופעת חכמה כמעיין מתגבר,
בנחת תשיב ונאים ההסבר.
לכל תפקיד כה תתאים את עצמה,
תטיף קצת מוסר, גם תסביר כמורה.

ביתה מנהלת ברוב אהבה,
מרצה וחסדה ישרו רק חדווה,
עמלה ללא תגמול, בהווה ובעבר,
ממלאה תפקידה היום, אף מחר.

ומה שכרה של זו האם,
היש פיצוי, הניתן לשלם?
ומה הגמול, לו היא תייחל? —
חרש בעיניה דמעה, לנחת תתפלל.

ימי השבוע

מאת בנה חיים יצחק כ"ץ נ"י

(כתה ד, 306־א — ישיבה דפלטבוש)

ביום הראשון בית־הספר סגור
ואינני מוכרח הרבה שעות שם לגור.
יש לי חופש לשחק עם רעי
ולנקות את חדרי זה גם כן כדאי.

ביום השני בית־הספר פתוח
ולעבוד על שעורי אני כבר בטוח.
אם התלמידים טובים נותנים להם הפסקה,
אם אנו שובבים, אז יושבים במחלקה.

ביום השלישי כמו סדר יומי,
ארוחת הבוקר צריכים לאכול,
אך רוצים לשחק ועוזבים את הכל,
אמא מצטערת, אך מה לעשות, ככה זאת.

ביום הרביעי כבר עיף אנוכי,
אך באים הבחינות כידוע,
לשנן ולחזור על שעורי —
באמת, זה גרוע.

„ביום החמישי לא יהיה לכם הפסקה",
זאת אזהרה מהמורה.
הבחינות לא היו בסדר,
ובכן, אנו צריכים להשאר בחדר.

ביום השישי כבר ערב שבת
והקדושה מתקרבת לאט, לאט.
עוזבים את בית-הספר בשעה מוקדמת
להכין את עצמנו לקדושת שבתינו.

ביום השביעי שבת המלכה שוררת
ונשמה יתירה בקרבנו מזמרת,
הולכים לבית-הכנסת עם הורים היקרים
ומתפללים שם בכוונה עם היהודים הדתיים.

הביתה שבים ומעדני מלך אוכלים,
זמירות של שבת מזמרים,
אחרי הסעודה, לנוח קצת,
וטיול לוקחים בתחום שבת.

מנחה ומעריב, שלוש סעודות אוכלים,
מעט, מעט, השעות עפים,
כבר הבדלה ומלוה-מלכה —
וכך השבוע חלפה.

פסח און די באַפרייאונג פון דער פרוי

פּסח, זמן חרותנו — דער טאָג פון אונזער באַפרייאונג! ווי ליב איז יעדן אידן דער דאָזיקער גרויסער יום־טוב! ער דערמאָנט אָן דער באַפרייאונג פון שקלאַפעריי און דערנידערונג.

יעדע פרוי זיצט זיך גלייך מיט דעם מאַן ביים סדר און פרייט זיך, אַזוי ווי ער, מיט יציאת מצרים, מיטן וויין און מיט די קניידלעך.

און איצט, אין דעם יום־טוב פון פרייהייט, מעג זיך די פרוי דער־מאָנען אַז זינט דער באַפרייאונג פון פרעה'ן איז זי נאָך אַלץ געווען אַ קנעכט. אמת טאַקע, די בני ישראל זיינען געוואָרן פריי, אָבער די בנות־ישראל זיינען נאָך אַלץ פאַרבליבן שקלאַפן — ניט חלילה צו פרעה'ן, נאָר צום אייגענעם מאַן. יעדע פרוי דאַרף זיך דעריבער איצט דערמאָנען אָן איר אייגענער געשיכטע פון קנעכטשאַפט און זיך פרייען נאָך מער ווי דער מאַן. ווייל ווען דער מאַן איז באַפרייט געוואָרן פון מצרים, איז ער געווען פריי. די פרוי אָבער איז נאָך אַלץ געווען אין קייטן.

זינט דעם אָנפאַנג פון דער מענטשלעכער געשיכטע איז דער שיק־זאַל פון דער פרוי פאַרזיגלט — והוא ימשל בה, און געטאָן האָט דער מאַן ככתוב. די אידעאַלע פרוי פון די פריערדיקע יאָרהונדערטער איז געווען די יעניקע וועלכע האָט געהאַט די מידות פון אונטערטעניקייט, געהאָרכזאַמקייט, הויז־בריה'שאַפט און גענוג פיזישע אָנציאונג צו באַפרידיקן איר מאַן.

„די פאַמיליע” — האָט זיך אַמאָל טאַציטו אויסגעדריקט — „איז דאָס פאַטערלאַנד פונעם הארץ. דאָס פאַטערלאַנד איז דאָס וויגעלע פון דער מענטשהייט”. די נאַטור האָט באַשערט דער פרוי צו זיין די מוטער פון דער ראַסע. זי האָט געדאַרפט געבוירן און דערציען קינדער כדי די מענטשהייט זאָל פאַראייביקט ווערן.

די גרויסע פונקציע פון האָבן און דערציען קינדער האָט געהאַט אַ גרויסע ווירקונג אויפן לעבן פון דער פרוי. זייענדיק שטענדיק פאַר־נומען דערמיט, האָט די פרוי ניט געהאַט די מעגלעכקייט צו קריגן די דערציאונג אין עפּענטלעך־געזעלשאַפטלעכן לעבן ווי דער מאַן האָט באַקומען אַלס פיש־פאַנגער, יעגער, מיטגליד פון אַ שבט, א. אַ. וו.

דער פּראָגרעס פון דער געזעלשאַפט איז זיך אַנגעגאַנגען, און דער גאַנצער אויפבוי פון סאָציאַלן לעבן איז געווען אָפּהענגיק פון דער פּראָדוקטיווער אַרבעט פון דער הויז־פרוי. זי איז נאָך מער געווען פאַרשפּאַרט אין הויז און אָפּגעזונדערט פון דער געזעלשאַפט.

דער פאָלקס־גלויבן זינגט די ביבלישע צייטן, אַז די פרוי איז באַ־שאַפן געוואָרן צו זיין אַן „עזר כנגדו", האָט זיך גאַנץ ריכטיק אָפּגע־שפּיגלט אין איר פאַרוואַלטן די הויז־ווירטשאַפט און אין דערציען די קינדער.

די אַטמאָספערע, אין וועלכער די פרוי פון דער פאַרגאַנגענהייט האָט געלעבט, איז געווען זייער אַן ענגע און אינטים־פּערזענלעכע, און דעריבער האָט זי ניט באַוויזן צו אַנטוויקלען די סאָציאַלע מידות וואָס זיינען אַזוי הויך געשעצט ביים מאָדערנעם מאַן. און באַטראַכ־טאַנדיק די פרוי אין ליכט פון אירע סאָציאַלע אומשטענדן, איז דער מאַן געקומען צום באַשלוס אַז פרויען זיינען נידעריקער פון מענער אין אַלע העכערע אינטעלעקטועלע, סאָציאַלע און עטישע ענינים. זיי האָבן דעריבער גע׳פּסק׳נט ביי זיך אַז פרויען מוז מען האַלטן אין שטרענגער אונטערטעניקייט און מען טאָר זיי נישט לאָזן געניסן פון פרייהייט, וואָס זיי וועלן געוויס מיסברויכן.

עס איז כדאי צו דערמאָנען דעם תלמודישן אויסדרוק: „כל המלמד את בתו תורה כאילו מלמדה טיפלות". דאָס ביסעלע בילדונג, וואָס די פרוי האָט שוין יאָ געגאָסן, איז געווען פון אַ שטרענג־רעליגיעזן כאַ־ראַקטער. אַלס רעזולטאַט פון אַזאַ בילדונג זיינען די פרויען ביזן 19טן יאָרהונדערט געווען אויסגעשלאָסן פון געזעלשאַפטלעכע און אַנדערע טעטיקייטן.

ווען מיר קוקן זיך־צו צו דער היינטיקער גלייכהייט פון פרויען;

ווען מיר זעען ווי זיי פאַרנעמען גאַנץ הויכע פּאָזיציעס אויפן געביט פון קונסט, ליטעראַטור, פּאָליטיק, בילדונג און וויסנשאַפטן, מוזן מיר אין זינען האָבן, אַז איינער פון די גרויסע פּאַקטאָרן, וואָס האָט גע־שאַפן די דאָזיקע מעגלעכקייט, איז געווען די אינדוסטריעלע רעוואָ־לוציע. מיטן אַנטשטיין פון פאַבריקן־סיסטעם איז געפאַלן די כינע־זישע וואַנט וואָס האָט אָפּגעטיילט די פרוי פון דעם אויסערלעכן לעבן. מיט דער קאָנצענטרירונג פון אַרבעט אין דער שטאָט, מיט דעם אי־בערגאַנג פון האַנט־אַרבעט צו מאַשין און מיט דעם אַריינטריט פון דער פרוי אין אינדוסטריעלן לעבן, אויסער דער הויז, האָט זיך אָנגע־הויבן אַ נייער פּעריאָד אין לעבן פון דער פרוי.

גלייכצייטיק זיינען זיי אויך געוואָרן לוין־אַרבעטער. זיי האָבן בייגעשטייערט צו דער פאַמיליע־הוצאה, און אַזוי אַרום אָנגעהויבן זיך דערנענטערן צו זייער אומאָפּהענגיקייט. צום גרעסטן טייל האָבן זיך די פרויען באַפרייט פון דער פינאַנציעלער אָפּהענגיקייט פון מאַן, און דאָס איז אויך געווען דער אָנהויב פון איר אינטעלעקטועלער און סאָ־ציאַלער באַפרייאונג. די פרוי איז שוין מער ניט געווען פאַררעכנט ווי אַ שקלאַף בלויז צום הויז, נאָר אַ פאַקטאָר מיט וועלכן מען האָט זיך אָנגעהויבן רעכענען. צוזאַמען מיט דער עקאָנאָמישער פרייהייט האָט זי אויך באַקומען אַ סך פּאָליטישע און לעגאַלע רעכט. דאָס באַרימטע שפּריכוואָרט פון דזשאָרדזש בלעקסטאָן, אַז „פרוי און מאַן זיינען איינס און דער מאַן איז דער איינס" האָט שוין פאַרלוירן זיין ווערט.

די פרוי האָט אויך באַקומען דעם באַוואוסטזיין, אַז עקזיסטענץ האָט אַ ברייטן ציל. פאַרשיידענע באַוועגונגען האָבן זיך אָנגעהויבן פאַר אַ מער ליבעראַלער דערציאונג פאַר פרויען; פאַרשיידענע שולן און קאָלעדזשעס האָבן זיך געעפנט פאַר פרויען צוגלייך מיט מענער. אוניווערזיטעטן אין פאַרשיידענע טיילן פון דער וועלט האָבן אָנגע־הויבן געבן פרויען די פּריווילעגיע פון טיטולן צוגלייך מיט מענער.

ווי נאָר די טויערן פון בילדונג האָבן זיך געעפנט פאַר זיי, האָבן די פרויען זיך אַ לאָז געטאָן אַהין מיט דעם גאַנצן ברען פון זייער

פֿאַרשטיקטן דאָרשט און אָנגעפֿאַנגען טרינקען פֿון די קוואַלן פֿון אַלערליי וויסנשאַפֿטן.

די פֿרוי איז נאָך נײַ אויף דעם פֿאַראַנטוואָרטלעכן געביט וואָס זי פֿאַרנעמט, און דאַרף באַצירן אירע דערגרייכונגען די בלעטער פֿון פּראָגרעס. דער רוף פֿון די „סאַפֿראַזשעטקעס" אין ענגלאַנד און פֿון די אַמעריקאַנער „רעכטלערינס" פֿאַר דער גלייכבאַרעכטיקונג פֿון פֿרויען האָט געפֿונען אַן אָפּקלאַנג. די סטאַטיסטיק פֿון אַמעריקע אַליין באַווייזט ווי גרויס עס איז דער אויפֿטו פֿון דער פֿרוי אין יעדן צווייג פֿון לעבן. די אַלטע מיינונג, אַז די פֿרוי איז באַשאַפֿן געוואָרן צו זײַן אַ דינסט צו איר מאַן און הויז, האָט זיך געביטן צום נײַעם באַגריף אַז די פֿרוי איז אַ דינסט צו דער מענטשהייט צוגלייך מיטן מאַן. מעלות ווערן שוין מער נישט געוואויגן אויף דער וואָגשאָל פֿון געשלעכט, נאָר אויף דער וואָגשאָל פֿון אינטעליגענץ און בילדונג.

וואָס ווייטער די פֿליגלען פֿון דעמאָקראַטיע צעשפּרייטן זיך, אַלץ מער ווערט אויסגעבריט די גלייכבאַרעכטיקונג פֿון דער פֿרוי איבער דער גאַנצער וועלט.

רעוואָלוציעס, זאָגט מען, איז אַ „פֿאַרבאָרגענע ברכה". די אינ־דוסטריעלע רעוואָלוציע האָט געבראַכט מיט זיך די עקאָנאָמישע באַ־פֿרייאונג פֿון דער פֿרוי. די וויסנשאַפֿטלעכע רעוואָלוציע מעג קרע־דיטירט ווערן מיט ברענגען די אינטעלעקטועלע עמאַנציפּאַציע פֿון דער פֿרוי. מאָדערנע דערפֿינדונגען פֿאַר הויז־געברויך האָבן געגעבן דער פֿרוי אַ סך מער פֿרייערע צײַט און מעגלעכקייט צו באַטייליקן זיך און אַנטוויקלען זיך אין געזעלשאַפֿטלעך־קולטורעלן לעבן אַזוי ווי דער מאַן. די מוטער האָט איצט אַ מעגלעכקייט אָנטיילצונעמען אין דער בילדונג און אַנטוויקלונג פֿון איר קינד און דערמיט האָבן אַ בע־סערן מאָראַלישן איינפֿלוס אויפֿן קינד ווי אַמאָל ווען זי איז געווען אומוויסנד און די דאָזיקע אומוויסנקייט פֿלעגט זי אויס נויטווענדיקייט מוזן איבערגעבן צום קינד. איצט איז זי אימשטאַנד צו דערציִען אַ אַ נײַעם דור און אַ נײַע מענטשהייט, וואָס זאָל לייזן אַלע שווערע סאָציאַלע פּראָבלעמען.

קיין שולע קען אזוי פיל ניט טאָן פאַר אַ קינדס כאַראַקטער ווי אַ מוטער; קיין שולע קען ניט געבן דאָס קינד די ליבע און עמאָציע וואָס אַ מוטער פלאַנצט איין אין קינד. אַ פרייע, געבילדעטע מוטער מיינט אַ פרייע און געבילדעטע מענטשהייט, אָדער אין די ווערטער פון נאַפּאָלעאָן: „לאָמיר האָבן גוטע מוטערס און מיר וועלן האָבן גוטע זין”. די באַפרייטע פרוי ווייזט אונז, אַז נאַפּאָלעאָן איז געווען גערעכט.

Fecund gardens on the wastelands,
Vernal laughter in the meadows,
Toil and happiness is mingling—
Sunbeams triumph over shadows.

With devotion that is boundless,
With a love and faith undaunted,
Soars the spirit of our martyrs
Through the ages ever haunted.

And to those estranged and faithless,
Bearing marks of degradation,
At the portals of our Homeland
You will kneel to seek salvation.

Ye Chalutzim brave and noble,
Write the epic of our nation:
Not the traitors, but the builders
Honor every generation.

You rattle with a tin box
Raising funds galore,
To reach as far as China—
But none to Zion's shore.

How false your calculations,
Hypotheses, and all.
When the enemy's attacking
He's oblivious of your soul.

To the foe it does not matter,
Chalutz or Komsomol,
His object is to score
A heavy Jewish toll.

The Paradise you painted
In bright and crimson red
Is shrouded now in darkness
As the Comu-Nazis wed.

There is no land, no haven
To succor the wand'ring Jew,
To Palestine we must turn
And reclaim our land anew.

**
*

In the fields and in the valleys
Of our Homeland known as Zion,
Israel's toiling sons and daughters
Wield the strength of Judah's Lion.

ESTRANGED AND RETURNING YOUTH

The flag we wave so proudly,
The stripes in white and blue,
The emblem of our nation
Is meaningless to you.

You kneel in heathen temples
And worship every god,
Swapping great ideas
For ephemeral froth.

You raise your voices loudest
And shout with all your might —
"Comrades, we bring you
Equality and light."

By magic wand that's scarlet
You're lured to a "patent brand,"
(Then serving as the scapegoat
For every cause and land).

You think it altruistic
To give your life for Spain,
While thousand of your brethren
In "No Man's Land" disdain.

From the land of ghasty horror
There rings a tale of fury;
Whither, ye, estranged ones
In the "blackout" days of Jewry?

ONWARD

Dedicated to the fallen heroes in Palestine

Ho, awaken Maccabeans,
Over seas and over lands;
All in action, for protection
From the wild Islamic bands.

Ho, behold the skies of Zion—
Richly clad in gold and blue;
Yonder, now, our blood is streaming,
Streaming, beckoning to you.

There, our pioneers are dying—
Chained the body and the soul;
Onward! O, their blood is calling—
Answer, answer to the call.

Sleep not, O, ye sons of martyrs,
Battle, as you did of yore;
Bear with bravery each storm
As your fathers always bore.

Onward, onward, sons of Zion,
Calls in tears the Wailing Wall;
Onward, onward, Maccabeans,
Calls a bleeding nation's soul.

phony played by our Chalutzim with rakes and spides, shovel and plow, and conducted by the invincible and persevering spirit of our Youth, must be heard wherever there pulsates a Jewish heart. The call of Zion must be heard! The call of Zion must be answered! Who then if not we? Young Israel and Zionism must become synonymous, one and inseperable.

"Beat stronger ye drums,
Ye harps play anew;
Back to his Homeland
Is marching the Jew."

have failed to envelop our youth, to elevate our young men and women to a true appreciation of their meaning.

I do not propose to deviate now from the subject and commence a treatise on Botany, but since the saying goes, *kee ho-odom eytz ha-sodeh,* we may as well cite a profitable example by it. It is a known fact in Botany that plants can't grow without sunshine and water. These two forces are the very essence of their life and growth. A youth movement as well as a plant must have its driving forces for life and growth. The sunshine which may give impetus for development of our organization, is nought else than Zionism.

It is hope and love for Zion that kept us alive throughout our wanderings in the Diaspora. It is Zionism that proves to be the strongest factor which binds our young and old together. Can there be any better means of creating a deep understanding, appreciation and love for our tradition, than through the translation of these very traditions into Zionist activities? Is there any nobler slogan than that of *Torah V'avodah*—which the Young Israel should accept as its own and transform into a living reality?

We shall not and must not be satisfied with mere verbal adherence to the Zionist Cause. Let's turn our eyes toward Palestine and behold a land where a dream is unfolding itself into reality. No page in history records the equal of self-sacrifice with which the Chalutzim devote themselves to our great Ideal. Their energy and spiritual power, their zeal with which they restore barren wastes into fertile fields, naked hillsides into blooming vineyards, menacing swamps into verdant valleys, etc. A decadent land thus breathes again with a new vitality, a *nishmas chayim.* This beautiful sym-

ALICE M. JAFFIN-KATZ

YOUNG ISRAEL AND ZIONISM

If a purpose clearly expressed is not a mere sham, if words have meaning, then the obligation of Young Israel is to exert its active endeavors toward the promotion of cultural and practical Zionist activities.

Young Israel has on many occasions proclaimed in stentorian tones, that Zionism is part and parcel of its program; this movement looks forward with avidity to encourage and aid in all Zionist endeavors. Yet, in the development scheme of all its activities, Zionism has been practically adumbrated.

In the ideal of Young Israel inhere three major objects:

(a) To disseminate Jewish knowledge among our youth,

(b) To create a feeling of love and respect for traditional orthodox Judaism,

(c) To strengthen the bond of unity between old and young.

To accomplish these purposes, Young Israel puts forth all efforts, and although the seeds are budding into a flower, still no ripe fruits for harvest are evident. Wherein lies the fault? It is a difficult problem, a delicate task, but abandonment of the problem is not its solution. We must scrutinize ourselves and question whether the whole mechanism of our machinery is properly constructed; whether the wheels are oiled abundantly, so that we may journey faster and reach our destination sooner.

At the outset of my article I have mentioned that Young Israel stands for certain ideals. Unfortunately these ideals

And the sun when 'tis setting and veils the land in gold
Then grandeur and beauty begins to unfold.
With vernal laughter and melodious songs
the pioneers return from the fields in throngs;
The air's full of music, harmony, accord,—
The skies and the angels praising the Lord.

IV

My song now is ended, my sails they are set;
To Zion, to Zion whispers a breath;—
To the Land of Abundance where milk and honey flow,
Where the spark of Yehuda's forever aglow.—

Where a zephyr of freedom from mount and valley blows
Where the Jew in his Homeland spiritually grows.
Beat stronger ye drums, ye harps play anew,—
Back to his Homeland is marching the Jew.

II

"Learning from Zion will come forth to the world,
God's word from Jerusalem will be heard as of old,"
This said the prophet; if you doubt in the least,
Then turn your eyes to the Golden East.—

Where once a desert, a garden now blooms,
Life took possession of the caves and tombs.
Where nomadic Bedouin has once stationed his tent
There is a happy colony, garden and plant.

The spot where travelers have prayed for a drop
Has turned into fountains gushing without stop.
Where once a barren mount grazed vainly at the sea
Now prides a home of learning for all the nations free;

Where the waves of Zion's waters have lulled a little ship,
Now monstrous argosies through majestic ports slip.
All that was barren, weak and distressed
Is now vested in abundance and with God's grace blessed.

III

Welcome Old-New Land, home of my hopes—
Ye fields and valleys, mountains and scopes;
Planted vineyards and growing towns,
Halcyon skies and rosy downs.

Nights full of charm, days so serene,—
Life so exalted, reverent and clean,
The women in the dairies, the men at the plough—
The schools filled with children! how grand is the show!

THE SONG OF ISRAEL

I

Long have I wandered o'er lands far and near,
Met with all dangers, with sword and with spear;
Slaved for the Pharaohs, enthralled at their throne,
Deprived of my freedom, of myself, of my own.

Never on earth have I found any rest
While wearied of giving to others my best.
Driven from home and so sacred a land—
Scattered like stars and the stones on the strand,

Wandered o'er deserts for years and for years—
To fiind there my freedom, to live without fears;
To get there the Torah, the most noble code,
For whose sustenance I've given my possessions and blood.

Neither Titus nor Torquemada, flattery or shame
Will ever be successful in extinguishing the flame—
Which the Torah for ages has kindled in my heart,
Which plays in the world so noble a part.

It survived through all ages, its value has no price—
'Tis the strongest weapon at our fall or rise;
Too simple is language to tell or advise,
Mountains of knowledge will fail to suffice;—

This is the Torah, that bottomless sea
Which makes life so noble for you and for me.

Who is impatient with his fate
And for admission sorely craves?

O, Zion, Zion, 'tis your son
Who has been nursed in foreign lands,
O, how enraptured will I be,
To gain a welcome at your hands.

I am no beggar at thy gate,
I come to claim my own;
The prince of Israel once more
Shall gain accession to your throne.

My weapon isn't steel or gold,
But Justice, Faith and Will,
With all these powers so combined,
Who dares oppose me still!

The plow, the spade and glittering scythe,
They too are weapons of my choice,
And learned dogmas of my race
To which responds my inner voice.

The gates of Zion widely swung,
The youth hath spanned within,
The land that merely was a dream,
In blooming glory now is seen.

AT THE GATES OF ZION

I

An Old Wanderer

Who taps so gently at my gate
With hand so feeble and so drawn?
A face as pallid as a dwarf's,
A figure trembling and unknown?

O, Zion, Zion, 'tis thy son
Who once so glorified thy State;
Unwanted everywhere I tread,
I pray a welcome at thy gate.

My flesh is wounded to the core,
My blood has purged each nation's sin,
Many a home I built on earth,
Yet hardly dwelled therein.

Feeble am I now and aged,
Abandoned all the hopes of rest;
O, Zion, happily within thy gate
I shall content to breathe my last.

II

A Young Pioneer

Who knocks so strongly on my gate
And beats its way like stormy waves?

V

To a new land, building

THE AMERICAN SOUL

Dedicated to Franklin D. Roosvelt

Sing, America, swing, America,
Raise our flag and cheer;
Our stars shine brighter,
Our skies are lighter
For we banished hatred and fear.

Sing, America, swing, America,
For Democracy is our goal;
We seek no annexations
Of land from other nations,
We offer friendship to all.

Sing, America, swing, America,
Hail the Land of the Brave—
Where truth is respected,
Man equally protected,
From the cradle down to the grave.

Sing, America, swing, America,
Land of Freedom for all;
With Justice aflame,
Peace is our aim,
Long live the American Soul.

MY AMERICAN HOME

Dedicated to Eddie Cantor

Winds of the ocean
Bring me ashore,
Carry me home
To the land I adore.

Winds bring me back
To mother and dad
Anxiously waiting
For Johnny their lad.

Carry me back
Where the air is still clear
Of bombs raining death,
Terror and fear.

Carry me back
Where freedom prevails,
Where no race and no creed
Each other assails.

Winds bring me back
To that land and those shores
Where we're taught to live in peace
And not to die in wars.

Carry me back
To my country and friends;
Hail U. S. A.
Farewell foreign lands.

MOTHER

Mother selects the family clothes,
It is Mother who always knows —
What and when each one should wear,
It is Mother who mends what they tear.

Mother is always the first one to rise,
At night, she's the last one to close her eyes;
She's a friend, a playmate, a doctor, a nurse,
A kind of financier who opens her purse.

A Book of Knowledge with answers galore
And never too tired to perform each chore.
A teacher, a preacher, with love benign,
Endowing her home with a Spirit Divine.

She's first, she is foremost, yet often the last,
She's the present, the future, as well as the past.
What's her reward? You may ask if it pays;
In silence and tears for the answer she prays.

ALL FOR LOVE

When I hear your dulcet voice
Whisper love's enchanting song,
Then my anger melts like snow,
I forgive you all the wrong.

Then my lips reach out for yours
To join them with a kiss;
O, what matters all the rest
When love's the greatest bliss.

HOPE

I saw a spark within your eyes —
It set my heart aflame,
My heart that only hatred knew
Is no more the same.

And when your lips had whispered low
Love's sweetest chimes into my ears,
My heart began to dance with joy;
My eyes, alas, were filled with tears.

For little have I faith in man,
His love it springs not from a depth;
Today he may prefer but one,
Tomorrow, others he'll accept.

Yet love with all its might prevails
Though faith is in despair,
And hope alluringly leads on;
Perhaps he will be fair.

A PRAYER

O, dreams, O, desires, aspirations,
Spread not your wings in a flight;
Let me stay with the poor and the humble,
And make all their miseries light.

Let me learn of those who are yearning
For truth, for love and for art;
For friendship, sincerity, kindness,
For a tender, magnanimous heart.

Let me flee the greed that's consuming
The universe, mankind and all;
Let me blaze the spark that is hidden,
Hidden in the depth of my soul.

For once, O, Lord, grant me this prayer:
Let love be my consort through life,
Love, immortal and noble,
How pleasant it makes every strife.

ODE TO SPRING

To thee I am singing
For the joy you are bringing
Te hearts that are sad.

At the brooks I am kneeling
Which waters are refilling
And make all so glad.

The forests are ringing
With birds that are singing
Thy songs so divine.

Sun-rays are beaming,
Beauty is gleaming
And the world is so fine.

A life full of duty,
A spring veiled in beauty—
Balsam to hearts as wounded as mine.

ON THE SEA OF MISERY

On the sea of misery I am the ship,
Thrown by the waves of misfortune,
Threatened to sink very deep.

Vainly I call to the waters
Their odious fury to cease;
Haughtily do they retort then:
"Fool! we were not made to please."

Vainly I am looking for safety,
Employing the crew at command;
"Fool! on the ocean re-echoes,
Too late, we have swallowed the strand!"

VISION

Often in my lonely hours
I dream of angels and God,
I dream of something that's higher;
I fancy, but know not what.

I yearn that all should be equal,
No classes, no races, no poor and no wealthy,
All the world should be united
Under the flag of humanity.

I wish that the sun should not rise as its habit,
To shine upon earth which is dark in its ways,
Where thousands of people are innocently dying
Under the shine of its rays.

I wish that the earth should create something mighty,
Some light to adorn the world,
Its basis should be equality, justice,
A dogma for young and for old.

Then my heart too will find a bit solace,
The waves will retire and ebb;
I shall be the one the first torch to kindle,
My spirit of knowledge I'll offer the mob.

"If you put me in your pocket,"
Smilingly I said,
"You'll have more brains in your pocket
Than you have now in your head."

You really think I care
That I am short?
I take it like a sport.

The tall ones might often act small,
The small ones might rise to be great;
So, let us be kind when we rate.

If only I wouldn't make up in the width (as you see),
I'd not even mention this misery.

There is one thing, however,
I reach and excel—
My husband's heart,
and his pocket as well.

FIVE BY FIVE

I am five by five and minus three,
There is no fun
In life for me.

The subway strap I can't reach,
In Public School
I can't teach.

To reach for things
I must climb up
The ladder to the top.

I am mostly in distress
When I have to buy a dress,
Half a garment they must cut
And for my good money —
What have I got?

When I had to choose a mate,
Then I had to wait and wait.
The tall ones, they would say
Never "yes," but always "nay."

"We want girls who are tall,
You're too small.
We can put you in our pocket,"
This was their racket.

ELSEWHERE IN LIFE LIES MY GOAL

I'm weary of dancing,
Of dates and romancing,
Of compliments, escorts and all.

It is gay but not happy,
Not lasting but snappy —
Nothing in it for the soul.

Broadway with its glamour
Which seems to enamour,
Is merely a "thrill corridor"—

The streamlined, modernistic
Which men call artistic—
I tell you, I'm sick to the core.

I'd rather dwell on a farm
Where nature spells charm,
Where heaven embraces the earth.

Where men are not conceited,
And women not cheated,
Where life and happiness flirt.

Give me grandmother's days
And the old fashioned ways
For strength of body and soul.

Farewell my career,
Broadway and its veneer,
Elsewhere in life lies my goal.

MY STAR

The morning star has risen
But I am still asleep;
The day it calls to duty—
But I, in thoughts am deep.

Let others wake to action,
Let others greet the shine;
To me 'tis but a shadow;
I vainly gaze for mine.

QUEST

We will flee the tumultuous crowds
And soar like a cloud all alone,
We will sally through stretches of blue,
And settle at Solitude's throne.

We will listen to wavelets of strains
Lapping the shores of the clouds,
We will quaff from the cup of delight
Raptures unknown to the crowds.

We will dwell in the realm of Love,
And soar on its wings to above;
And then, we will purge our souls
In the infinite sea of our love.

EYES

Eyes, how magnetic your charm,
Eyes, how caressing your glance,
O, how you seem to disarm
Decisions I dared to advance.

Eyes, how you gaze with compassion
Like innocent stars from above;
Eyes, I must make a confession—
You kindled my heart with your love.

SUMMER

Summer came at last,
Birds awaken from their nest,
Nature spreads its wonders fast;
People all enjoy the rest.

But my heart is still the same,
It does not play yet the summer game;
Still 'tis lonely, still in winter frame;
Nature's call is all in vain.

Sometimes, when in pensive mood
I see the world around me rude,
I hear a voice that speaks of blood,
I see humanity with falsehood flood.

Can my heart then happy be,
Can I, then, summer, welcome thee?
Can my eyes your beauty see,
Can then nature please me?

Summer only will appear to me
When the world from injustice will be free;—
When all will happy be,—
O, then, my people, I'll rejoice with thee.

A SIMPLE REQUEST

Life, adhere to my behest
For simple joy is my request;
All my raptures I enlist
In the verdant nature's fist.

Let my humble dwelling be
Shaded by a lilac tree,
Let the cock announce the day
And the sun the time to pray.

Let my house door never close
So that wanderers find repose,
A piece of bread for them to eat,
A place to rest their weary feet.

When I close at night my eyes
And in the morning when I rise,
There shall be a loving friend
To caress me with his hand.

Let through life our journey be
Filled with sweetest harmony,
And love shall hover over us
Till heaven summons our repose.

IV

Leaves of a musing heart

FAREWELL

To dreams that are broken,
Ideals all shattered,
To Love and to Faith
That ill winds have scattered.

To days so enchanting,
Nights so sublime,
To whispers that thrilled me—
"Darling, you're mine!"

To mem'ries that linger,
To Heaven that is Hell,
To all that once mattered—
My heart cries—Farewell.

SO BRIEF

A day of toil,
An hour's rest;
A book, a friend,
And time is passed.

A tree, a bird,
A song, a cheer;
A glance, a smile
And Spring is here.

Some joy, some love,
Some happy day;
Then winter comes,
And all gives way.

Our youth, our hopes,
Our days serene;
A while on earth
And then within.

YOUTH

The flowers of youth they are fading,
The flowers that bathed in dew;
The winter of age it is nearing—
Clouding the sky that was blue.

The petals reluctantly wither,
The verdures of earth disappear;
A voice from a distance but mutters:
The end, O the end, it is near.

MY BIRTH

When myriads of stars were gleaming above,
Piercing the darkness of the globe,
When nature with all its beauty
Performed nightly duty,
Then, I came to birth, upon the sullen earth.

In the silence of the night my soul was born—
On the wings of an angel—
O'er roses and thorn;
The celestial sparks that lighted my way
Were gradually dying as we neared earth's way.

And somewhere in a hut, so near the stormy sea,
The angel left me to this world of misery.

A SONG YET UNSUNG

I shall sing of the stars that are shining,
Of flowers forever in bloom,
Of beauty that's never declining,
Of hearts that know not of gloom.

I shall sing of youth that's eternal,
Of love that has never deceived,
Of laughter that ever is vernal,
Of happiness ever conceived.

Of peace that on earth has descended,
Of blood that has never been spilt,
Of nations which ne'er were offended,
Of ruins which have been rebuilt.

Alas, my fiddle so sadly lies broken,
Cleaved to the palate's my tongue;
And tears—of my misery a token,
Are drowning my song yet unsung.

OFFICE LIFE

Some books and pencils, pen and ink—
Yet 'tis not a school, don't dare to think.
With bended spines that once were erect,
With fear and ambition to make things correct,
With laws and regulations and a handful of "don'ts"
Oppressing our youth, laughter and wants.
Writing dull figures to make it part of life,
Forgetting the world and ceasing to strive
For ideas that haunt you and call to be free,
For fields which lie, for worlds yet to see.

LAMENTATION

I strolled along the ocean strands
And dreamt a dream of far off lands;
The waves that danced my muse to tease,
They roared and shouted: "Dreamer, cease."

I made my flight to forests green
Where peace and beauty dwell therein,
And even there I failed to find
What vainly sought my heart and mind.

And thus I'm wand'ring still around
Never knowing whither bound;
And that for which I have a crave
Lies buried deeply in the grave.

WAR

What is in that name?
Death, extinction, shame,
Things that men abhor—
They call it war.

It strides through water, land and air,
It spells destruction, hate, despair;
Hearts of men devoid of fear,
The more they kill the more they cheer.

Youths parade and seem so brave
On paths that lead them to the grave,
They march and know
They soon may lie below.

They leave their loved ones, and friends,
To die in foreign lands—
Things that men abhor,
And yet, they go to war.

DICTATORS' DISCOURSE

Says the Fuehrer to the Duce,
In a manner bold,
"Let's divide between us
The entire world."

"Well," retorts the Duce,
"It's splendid if we can,
But how about Great Britain,
Won't she fly again?"

"Nonsense," frowns the Fuehrer,
"Chamberlain's too bright,
He flew by plane at first,
But now let him fly a KITE."

THE RAW DEAL

Said Sir Chamberlain to Hitler,
Wagging his valise,
"Won't you have a slice of Czecho
Your hunger to appease?"

Hitler cleared his throat
And shouted,
In the manner of a bore,
"Hm! It's delicious, I will have some more!"

THE DEPARTURE OF SUMMER

The summer is departing
With all its beauteous sway,
The leaves are falling,
The birds are all away.

The forest now is widowed
And murmers a farewell
To all that bloomed and flourished,
To nature's charming spell.

And all the mundane pleasures
Depart to ends remote;
The winter, O, the winter—
It brings so sad a thought.

PERHAPS

Perhaps humanity will some day change
And all the earth will be transformed,
On the sky a new star will appear
And the universe may be reformed.

Perhaps that star will lower down
And bring the world a better civilization;
And then, the fatal sword and spear
Will never more be in creation.

Perhaps, before the curtain drops
And veils my eyes forever,
I will behold a world of joy
That may live forever.

TODAY AND TOMORROW

Today I am with you,
Tomorrow all alone,
We only met today,
Tomorrow you'll be gone.

Today a fond caress
Welds us into one,
Today so full of hope,
Tomorrow there is none.

Today a sacred love,
Tomorrow all profane,
Today I live for you,
Tomorrow all in vain.

Today I'm young and gay,
Tomorrow finds me old,
Today a growing flame,
Tomorrow all is cold.

Today my star shines bright,
I know no gloom nor woe,
Today I soar on high,
Tomorrow down below.

Of tomorow and today
Only yesterday is left—
A petal of a rose—
Of sweetness and of scent bereft.

III

By fading sunlight thinking

X.

Thou shalt not covet
The things with which your neighbor has been graced,
Thus all blot, all greed and evil
From this world will be effaced.

COMMENTARY

Thus the words of God were spoken,
The greatest truth was carved in stone,
The tablets lie unfolded
To be read by everyone.

If you truly are desirous
To see a world of Beauty and Love,
Then turn to the Ten Commandments
And place your faith in God Above.

No sweeter chimes were ever chanted
For human hearts to understand.

VI.

Thou shalt not kill —
O, what a concept for men
To live in brotherhood and peace,
To free the world from evil
And thus enjoy eternal bliss.

VII.

Thou shalt not commit adultery,
And keep the holy spirit pure
Within your heart;
Remember, sin can be avoided,
If you never start.

VIII.

Thou shalt not steal,
For taking what belongs to others
Often ends in losing what you have yourself;
So trust in God and labor
And He will help.

IX.

Thou shalt not bear false witness,
For this might lead to tragedy and pain,
Falsehood is the greatest evil,
And should be scorned with disdain.

THE TEN COMMANDMENTS

I.

Thou shalt have no other gods before me
In holy writ we find inscribed,
Ye who understand its meaning—
A truth eternal have imbibed.

II.

Thou shalt not make unto thee any graven image—
A commandment worth to note,
Those who failed to heed this warning
Their own destruction surely wrought.

III.

Thou shalt not take the name of the Lord thy God in vain,
For none is guiltless who commits this wrong,
Somewhere it is written that life and death
Is in the power of the tongue.

IV.

Remember the Sabbath day, to keep it holy,
For blessed are those who know such beauty;
Man shall not live on bread alone,
He owes his soul a duty.

V.

Honour thy father and thy mother,
And your days will be long upon the land,

ON THE DEATH OF A REFUGEE

Too great the loss, too deep the sorrow,
In vain are tears to quench the grief,
Too soon has gone a noble martyr
Whose deeds can not be told in brief.

She bore a love as deep as oceans,
Within a heart as pure as gold,
Alas, the tyrant's hand has doomed her
To the grave so sad and cold.

Like a flower crushed and torn,
Still the sweetness lingers on;
When forgotten all oppressors,
She will live although she's gone,

Long within the minds of Mankind
There will dwell this tale of woes—
Of the bloody German mad-hounds
Known as Nazis—human foes.

WHAT OF THE NIGHT

Through the alleys and valleys of pain,
In the Ghettos of Warsaw, Lublin,
Enveloped in shadows of death
The children of Israel are seen.

In the "blackout" of conscience in Man,
When beasts fill the earth with despair,
When the values of culture and life
On the "Autos da fe" lie aglare,

Through the days that are shrouded in black
Like the endless Cimmerian nights,
There emerges the Watchman of Night
To rekindle the faith in our lights.

Through the ages of wand'ring dismay,
Pogroms, inquisitions, crusades;
"Watchman, what of the night
Where the phantom of evil pervades?"

The valleys and mountains augment,
In the lap of the clouds breaks the day;
Israel, courage and faith,
Daylight is well on its way.

THE CROONER

He sang of the glory of heaven and earth,
Of land and of sea, of death and of birth,
Of people and customs, their sorrows and joys,
Their books and learning, their weapons and toys.

Firm and steady, dulcet and proud
The strains of his music enchanted the crowd;
He suddenly struck a tune of despair—
A song of his people to which he is heir.

His voice grew faint, his heart gave way
As he sang of Israel's plight and dismay;
The Temple of Joy, Music and Cheers
Turned alas into an ocean of tears.

in stentorian tones with all my Jewish feeling: "Jew, know thyself and thou wilt love thyself." The world too will join in the chorus: "Jew, to know you, is to love you."

spirit of the Jew? All these nations have vanished and perished, for their aims were sensuous, material, perishable and evanescent. The Jew has remained alive! Wherein lies his strength? His strength lies in his spirit. The Jewish spirit is recalcitrant. It "can neither be created nor destroyed." The spirit of the Jew is the spirit of God. There is no fire hot enough to burn, no water deep enough to drown, no sword sharp enough to kill, no tongue wise enough to destroy, the greatest of all—the Divine Spirit of the Jew.

It was not my intention to write a polemic. Neither do I propose to accuse anyone for the present chaotic state in *real Jewish education.* We Jews, as modern psychology would term it, have become a people of complexes and subconsciousness. It may take perhaps a Murphy or a McCarthy to make us aware of the fact that we are Jews. It takes a sanguinary Prof. Cuza and a Grand Mufti to shake our bones and awaken our subsconsciousness to the consciousness of our national spirit, our esprit de corps. It may also take perhaps a broad minded Palliere or a Foot Moore to make us feel proud of our inherited treasures and our Jewishness at large.

We young Jews and Jewesses are to find an antidote to that venom, that poisonous psychology which has begun to overshadow and makes ourselves antagonistic to our true selves. We hate ourselves, we are ashamed of ourselves because we are Jews, Nay, the fault does not lie in Judaism but in the Jew, the ignorant Jew. We hate ourselves for we know not ourselves. "Know thyself" was perhaps one of the wisest sayings of Socrates. The only panacea for the Jew is the philosophy of Self Realization. May I exclaim

It is high time that we Jews become reconciled to the idea that "we are what we are," and nothing more or less!

The greatest calamity in our Jewish life of today is *ignorance*. Ignorance of our precious literature, of our Talmud, of our Bible, of our wells of wisdom and ethics. We, too, have become absorbed with the general pragmatic philosophy of life. We, too, like the rest of our neighbors, have become gold diggers instead of diggers for spiritual values before which any material worth pales and fades into insignificance.

It is true, we Jews are digging now for the material things of life, for gold, but in the long run it is taken away from us and we are left in a ditch of dirt. Nay, past historic records have shown clearly that "not this is the way" of the Jew. The Jew should be digging for spiritual value from his own soil as well as from that of others. Spiritual wealth is the intangible asset of which no nation, no pogroms, no inquisitions can ever deprive us. Speaking in modern terms, it is the surest investment which knows neither crisis nor crash.

The books of history lie open before those who care to read. No matter how critical our views on history may be, still there always will be found in it some scintilla of truth, and that alone makes it worthwhile referring to. We find on the pages of history great nations like the Assyrians, Babylonians, Greeks, and Romans,—all bathing in great glory and splendor, and later drowning in darkest defeat and complete extermination from the face of the earth. All these nations have to a smaller or greater extent materially conquered the Jew. But, is there any record under the face of the sun, human or divine, which tells us of the conquered

JEW, KNOW THYSELF!

One of the most amazing and most pathetic things about the Jew of today is his strenuous effort to deviate from his Jewish self.

The Jew, as the irony of fate would have it, is scattered among various peoples who inhabit all parts of the globe. Thus, becoming conscious of the fact or, rather, being made to feel that he is a stranger, and most likely a derelict, the Jew begins to mobilize all the genius of ages which served his forefathers as a weapon with which they proclaimed the words of their God and their Torah, and now employs this same weapon, devoid and ignorant of its deep content, to hide his identity as a Jew.

Unfortunately for him, racial traits are very salient. No matter in what cloak a Jew may vest himself, he remains that which he was born. There is perhaps one great thing for which we Jews have to be thankful to the world—that is, her failure to recognize us as her own after we try to escape from our Jewish selves. If a Jew wants to become a Christian, he can never attain that ultimate, seeming happiness. A Jew, embracing the Christian faith, does not become a Christian but a Meshumed. A Jew hiding his identity and trying to become saturated with Gentile ideas and ideals does not become a Gentile but an assimilator. A Jew trying to destroy everything that is deeply rooted and cherished in Jewish life —the belief in God, in the Torah, the national sentiment, etc.—is nothing else but a "Yevsek," the Jewish anti-Semitic Communist.

Let every Jewish mother remember that strange lights may lure, but they also burn to the core. It is only our own holy lights which were kindled in our Torah that will shine with an eternal truth and warm as they gladden the hearts of parents and children alike.

for their propaganda, and since then he is in quite thick in their net. I even heard people say that he married a Negro girl and is expecting to become a father. Of course he left home two years ago, and once in a great while breezes in to say hello to us. My husband can't take it any longer, neither can I. I have a beautiful home, I have wealth, but I don't enjoy it. Every corner of the house seems to mock at me, everything seems so empty. I look at my husband, he looks at me, we both tacitly agree that it must have been our fault. Had we given him a Jewish kosher home, sent him to a Yeshiva, he would not have met such friends! he would have been a proud Jew and a good American. We could have had real *nachas*. Now, our home is a broken one. All the fine and expensive carpets, all the beautiful furniture, all the jewels and diamonds on my fingers can't compensate me for the loss of my son. To us he is as good as dead, for he no longer belongs to us and to the kind of world in which we believe. My husband and I feel humiliated; we are both sick and have to doctor ourselves. Reality seems to torment us that we failed miserably as parents. What good is the regret, when it comes too late!"

When she finished her story, her eyes were still wet, and her sparkling tears seemed to mingle with the flickering flames of the Sabbath candles.

I silently offered a prayer:

"O, Lord, may our Jewish mothers nevermore have to have such regrets; may Thou give them wisdom to understand that the best investment they could make for their child's future—is the investment they make in the stocks of the Lord."

ALICE M. JAFFIN-KATZ

A MOTHER'S REGRET

(*A True Story*)

When I first moved into one of the large apartment houses at the beach, I knew but one orthodox family on my floor with whom we had much in common. It was through this family that I also met another neighbor, who lived two doors away from my apartment. When she was first introduced to me she said in an apologetic voice, "But I am not religious like you people; I don't know anything about it."

We smiled and assured her that it is never too late to learn; we chatted for a while in the hall, as women usually do, and that was all for the first introduction.

It was not until a month later, on a Friday evening, when I had just lit the Sabbath candles and opened the door to get a little breeze from outside. Just at that moment my new acquaintance, Mrs. "B," walked out into the hall and noticed through my open door the Sabbath candles glowing with dancing little flames which created an atmosphere of piety and serenity.

Mrs. "B" was magically drawn to the lights, and noticing me in the doorway, she asked if she might come in. As she sat down to speak to me, tears began to roll down upon her cheeks as she spoke as follows:

"I have only one child, a son, 25 years of age. I gave him a college education, and he is an engineer by profession and earns over $8000 a year. My husband is quite wealthy, and life could be a beautiful song for all of us; but . . . Herbert has gone wrong and makes our life miserable. While at college he got in with a group of communists and he fell

Culture they've banished,
Decency vanished
In venomous hate.

Mankind is shocked,
All hearts unlocked—
The spirit of 1938.

There is still a land
Where races blend—
America Dear.

At our gate at the sea
The Statue of Liberty
we revere.

This country is ours
A garden of flowers
For all.

May our land ever ring
That freedom's the thing—
God bless the American Soul.

ALICE M. JAFFIN-KATZ

THE PHANTOM OF 1938

Fierce winds are blowing,
Darkness is growing,
Clouding the skies.

Hate and destruction,
Murder, abduction,
Falsehood and lies.

Plundering, shooting,
Killing and looting,
Chasing for game.

Helpless and hunted,
Minorities unwanted,
Driven to shame.

Their Temples are burned,
Into paupers they're turned,
A prey to the beasts.

A land of Aryans
Turned barbarians—
Idolatrous priests.

A REFUGEE LULABY

Sleep my child, my little angel,
Close your eyes, I pray,
Homeless we will be tomorrow,
Wand'ring far away.

We'll be off to seek a haven
At each country's gate,
Sleep my child, my only solace,
Ere it gets too late.

On the roads our fathers wandered
You must follow too,
Share our destiny of ages,
Child, you are a Jew!

Close your eyes and let your mother
Shed a silent tear;
Child, we are a chosen people
For each tyrant's spear.

God deliver us from bondage,
From each despot's hand,
Let us live in peace undaunted
In our Promised Land.

Till redemption makes its debut,
Sleep my own, my dear,
Sleep my child, at least in Dreamland
Find some joy and cheer.

II

Reflections in a Jewish mirror

A SONG FOR THE DAYS

Life is cruel, life is sad,
Life is all it can be;
Yet, I cherish thee, Life,
And I want you with me.

Yonder, there in the clouds,
There emerges a light,
And the day's giving birth
To a world which is bright,

To a world which pays heed
To what's right and what's wrong,
To a mankind that's just,
To a truth which is strong.

Now to me life is sweet,
'Tis a wonderful gift,
And contented I view
As my days slowly drift.

FAITH

Somewhere a heart is elating,
With kindness, love and truth,
There is always someone waiting
To cherish and to soothe.

Despair not of clouds that are veiling
Skies all bathing in blue,
Somewhere light is prevailing
To shine just for you.

Remember, each cloud in its darkness
Sun rays ever conceals,
As the cycle of night in its starkness
Broad daylight ever reveals.

So humbly walk on, ever smiling,
The path of Faith is so bright;
Life with its Beauty is beguiling
And darkness makes way for the Light.

REWARD OF LIFE

We live and we strive,
We are hunters of life,
And game we're expecting with greed.
We toil and we sow,
And how lttle we know
What we'll reap.

We love and we hate,
And on paths hardly straight
We are groping in dark and we search,
For lands that are free,
For things yet to be,
For something so vague and unknown.

Sometimes we lose and sometimes we find,
And like sports we pretend not to mind,
For such is the gamble of life.
And then when we stop
From bottom to top
We humbly beg leave and we ask:

"O life with all striving,
with impulses driving,
What is the aim, the reward?"
But life hardly mutters
and death coldly utters:
"Man, it is I."

Let the world learn
Of hearts that hushly burn,
Who find their salvation in grave.

With pen or tongue reveal it,
With action repeal it—
That menace to life—HIDDEN LOVE.

I see the day nearing
When love will find a cheering,
Regardless of status and laws.

To the girls who are coy
and to the shy little boy
I wish to impart what I know;

I'm just as demure
And can't find a cure
For my heart that is ailing as yours.

Alas! I loved once too
And only God alone knew
Of the agony and pain I endured.

I was to proud to take hold,
He to shy to unfold
His heart that was burning in flames.

And so, the romance ended
Of two who were befriended,
To part for no reason or cause.

To those who will read it,
And those who think they need it,
I'll say just a few words more.

If you love, give expression,
It is no transgression
To tell so noble a truth.

LOVE

Why pass it by,
For love always cry,
And yield living pleasures to law?

Love! I beseech you,
'Tis the noblest I can teach you,
It matters not vernal or aged.

Sit not at the ingle
Bewailing that you're single—
Go out in the world and advance.

In love some find charm
While others mere harm;
But what does it matter; love on!

How silly we are
When our hearts we bar
and kill our love at its birth.

I've known many a maid
Who in grave too young were laid
Craving and dying for love.

Love's not a phantasm
'Tis an essential protoplasm;
Feed upon love and contrive.

Revealing truths I craved to know,
I soared through stretches of silv'ry hue
And saw the firmament split in two.

Face to face with the Realm Divine
I felt a spark of God's own shine,
A light descended from above
And kindled my heart with Faith and Love.

ETERNITY

I stood and gazed upon the sea
Where undefined Infinity
Settled down upon the Spheres
And brought unfettered to my ears
Chimes of sweetest harmony,
The Music of Eternity.

The skies lay blue in magic grace,
Heaven and Earth seemed to embrace,
Time and Space and Man and Beast
Mingled in this heavently feast.
But soon the ocean tide rose up
And with an angry foam atop
The waves began to beat their breast
Against a shore that longed to rest.
Yet long this strife did not endure,
For nature rallied to assure
The calm and beauty of the sea
To score a greater victory.

Yonder, high and up above,
It was decreed—a Reign of Love,
Peace in heaven and on earth
To cast triumphantly its mirth.

Concealed in the ecstasies of blue
I spotted soon the rendezvous
Of worlds that come and worlds that go,

ADVICE

Walk humbly in the path of Him,
Who has been your Creator;
Think not you are "all,"
And there is no one greater.

Boast not of your wealth,
Your beauty nor your strength;
For 'tis He who draws life's line
At any chosen length.

Scorn not the ones whose fortune
Does not equal yours,
Perhaps they knew not how
To flee from sin that lures.

Heed the call of those
Who need you in despair,
Let not ephemeral joys
Be your life's affair.

Let your heart then be an inn
Where love and kindness rest,
And then your life will be
The happiest and best.

V.

I offered my service, but they did it reject.
"Sophism" to them seemed the word to protect.
I tried to explain, but alas! I lost hold;
I was stoned and then driven like the prophets of old.

VI.

The fairy, she bore me back to my home,
And departing, she said, in a sorrowful tone:
" 'Tis not for you, child, the world to frame,
The people to save from disgrace and from shame.

VII.

"The world, as of yore, will go on and progress,
The people, as always, will never confess
Tha their actions are wrong, their ways very poor;
Only God Himslf a panacea can procure."

VIII.

I opened my eyes and I joyfully cried
To the fairy who had disappeared from my side:
"O, Fata Morgana, 'twas only a dream;
In real life may we never find such a scene!'

FATA MORGANA

I.

O, yes! I remember the dream of that night,
When a fairy appeared to me all dressed in white;
She asked me, "O, child! What is your request?
Why can't you find in this world any rest?"

II.

I looked at the fairy, who seemed as the snow
That falls on the earth, then I bent low
And welcomed her friendly; 'twas then I confessed:
"O, Fairy, to help the whole world so distressed."

III.

The fairy, she took me on her wings, and we flew
O'er God's wondrous world, which is old and yet new,
And she showed me the people—all classes, all kinds,
The good, then the bad with inferior minds.

IV.

I learned their desires, and their actions I saw:
Betraying the poor, the weak and the law;
Destroying what is sacred, so dear and serene,
Making the world the most tragical scene.

WINTER MELODIES

The winter is coming,
The winter is near,
My heart is so lonely
O Summer for thee.

The trees and the gardens
Are naked and bare,
The hearts of all creatures
Are filled with great fear.

The forest is dreaming
And calls for its past,
For the birds that were singing
And built happy nests.

But far are those singers,
Vacant their nest,
The storm of winter
Comes as a guest.

Let's welcome the winter,
The storms and snow,
It is not forever,
It comes and will go.

Nature again will wear its green gown,
Flowers again will blossom in sunshine,
Happiness, peace will rest upon earth—
God's world at all times is something worth.

LIFE

Life to me is a race just begun,
A victory fought for and yet have not won;
A light that is fading and yields to the dark,
A rifler who's shooting and misses the mark.

Life to me is war without trophies or boon,
'Tis no more than a spark which extinguishes soon,
'Tis no more than a dream with its meaningless joy,
Its happiness just like a breakable toy.

Life to me is no more than a sigh on my lips,
'Tis a seed which I sow and another one reaps.
Life sometimes kindly affords me a smile;
Alas, that's so rare and lasts but a while.

THE MEANING

I shall soar o'er the summits of mountains
And brave every storm and bound,
I shall flash like a lightning through darkness,
For the meaning of life I have found.

Life's meaning! a sphinx-like enigma
Perturbing humanity's mind;
How rarely we're searching within us
Where often its answer we find.

Life's meaning! I sought in the Scriptures,
In science, religion and art;
With all revelations afforded,
It brought me but back to the start.

Science has fettered my reason,
Art kindled ethereal lights,
Religion, my soul has enraptured,
And raised it to mystical heights.

Three powers whose union beguiled me,
How soon they have drifted apart!
Inwardly ruled only chaos,
Till a spark had enamoured my heart.

What spark all my being enveloped
While Heavens have smiled from above;
Life's meaning; my heart's all aflutter;
I found it in Kindness and Love.

IN THE FOREST

Through the sylvan thickets ringing
Strains profused of winged crooners,
Warbling echoes of the mate call
Of the forest dwelling spooners.

Clad in verdant variations
Flowers accent their aroma,
Waking man and beast and fowl
From their lethargy and coma.

Zephyrs prancing thru the woodland,
In symphonic tunes resounding,
Mystic ecstasies enchanting,
To the soul alone confounding.

Long I reveled in this vista,
Gazed with envy almost wicked;
Why did nature choose to lavish
So much beauty on a thicket?

I

Fingers tracing a pattern

Through her brilliant writing, all who did not have the privilege of knowing Alice Jaffin Katz, will make her acquaintance and join the many who were the beneficiaries of her mind, heart and deed.

RABBI DR. ABRAHAM NEUSTEIN

המרכז היהודי דברייטאָן ביטש

JEWISH CENTER OF BRIGHTON BEACH

2915 OCEAN PARKWAY

Brooklyn, N. Y. 11235

Phone DE 2-1300

I had the privilege of knowing the late Alica Jaffin Katz, both as a neighbor and a close friend. My friendship included not only the decedent but her family as well. From these vantage points I was able to observe her impeccable character and sharp, inquisitive mind.

Hers was a trying life. On her hands she had sick elderly parents and a brother who required a great deal of care and attention, which was given lovingly and generously after a hard day's work as a journalist. The community at large, however, was inspired with the fact that her burdens did not dim her smile or dull her intellect. She rose above her worries and looked upon life with a philosophical eye that penetrated the hard crust of materialism and touched the sensitive strings of the spirit—and despite everything, retained a strong faith in the goodness of man and his ultimate triumph.

Her conversation was brilliant — pearls would drop from her tongue without any effort at ostentation. Her erudition, knowledge of languages and feelings for her fellow man had a hypnotic spell on everyone who knew her.

Often, the book and the author are separate entities — the ideas of the book are not always practiced by the author. However, in this case the book and the author are one, the contents reflecting the ideas and philosophy lived by its author.

מרכז העליה לישראל

ISRAEL ALIYAH CENTER, Inc.

Sponsored by

The World Zionist Organization

515 PARK AVENUE • NEW YORK, N. Y. 10022

PLaza 2-0600

BUT HER MEMORY LINGERS ON

Mrs. Alica Jaffin-Katz was a woman of sterling character and rare gifts. She was extremely talented as a writer and a veritable genius in the art of graciousness and kindness. She was a poetess of note who sought out the lyrical and the poetic in life and its people. She sang about love and nature — and her love was all-inclusive, extending to every human being who needed the warmth of heart and the kindness of deeds.

But Alice not only glorified goodness and *chessed,* but acted it out in everyday conduct — as a wife, as a mother and as a human being.

Strong were her bonds with her people and its Homeland. The people and the Land of Israel were the very roots of her soul and song.

She left us too soon — much too soon — but her memory lingers on. It is gratifying to know that at least some of her writings will now see the light of day and give perpetuation to her great name.

Sincerely yours,

RABBI MORDECAI KIRSHBLUM, *Head*
Aliyah and Torah Culture Departments
The Jewish Agency for Israel

מזרחי־הפועל המזרחי

RELIGIOUS ZIONISTS OF AMERICA

200 PARK AVENUE SOUTH
New York, N. Y. 10003

673-8100

The voice of a blessed poetic soul was alas silenced forever. Alice Jaffin Katz was richly endowed with a keen intellect, a perceptive eye and a gifted pen. These G-d given talents she dedicated to the advancement of the cultural and religious heritage of our faith and of our people. Her prolific writing in the course of her all too brief lifetime enriched the literature of our people and won for her a host of friends and admirers. The tragedy of her untimely demise left us bereft of the inspiration she brought not only to her dear family but to all of us who knew her, who admired and respected her, who loved her.

A selection of her literary achievements has now been prepared by her beloved and devoted husband, Rabbi Shabse Katz, for posthumous publication. These beautiful and sensitive expressions of a pious and noble soul certainly merit dissemination and preservation for posterity. It is our ferevent hope and prayer that the publication of her literary works, permeated as they are with a deep-rooted abiding faith in and devotion to G-d, Torah and Israel, will provide a lasting, though modest, memorial to perpetuate for all time the kind, thoughtful and inspiring personality of Alica Jaffin Katz who enriched us all. May her memory indeed be a source of guidance and blessing to all who will read these pages.

RABBI HERSCHEL SCHACTER

THE WHITE HOUSE

WASHINGTON

January 11, 1965

Dear Mrs. Katz:

It was very kind of you to send the President the poem "A Message To Our Youth" which you composed, and he asked me to thank you for your thoughtfulness in writing.

Concerning your other comments, it is important that our country have a strong spiritual and moral climate, and you may be assured that the interest which prompted you to share your thoughts with the President is appreciated.

Sincerely yours,

Douglass Cater

Douglass Cater
Special Assistant
to the President

Mrs. Alice J. Katz
3145 Brighton Fourth Street
Brooklyn 35, New York

A Message to Our Youth

To you who hold the Fate of days to come,
Of destinies unshaped and souls unborn,
To you, the fragrant, budding rose without the horn,
To you go out our prayers and our hopes.

With trembling hearts we watch you growing,
The infant of today, tomorrow's man all-knowing.

To you we say, "we place a sacred trust within your
heart and hand—
It is the Freedom of our Land."

Onward march, with faith in G-d and man,
Show the world that Justice *can*
Illuminate the path of striving men;
Mightier than the sword's the pen.

Deep within your heart imbibe
The wisdom of the greatest Scribe—
The Ten Commandments of the Lord—
Life's sacred and Eternal Word.

ALICE JAFFIN-KATZ

This is the Poem sent to the President.

It is not the scientific splitting of the atom that will bring to our distressed world a panacea, but rather the union of the hearts of men with kindness, love and understanding. Peace and good-will in the hearts of men, must precede peace on earth. Then, and only then, will our children not be compelled to learn the art of war.

Closing with best wishes, I beg to remain,

Sincerely yours,

(MRS.) ALICE J. KATZ

3145 BRIGHTON 4th STREET
Brooklyn, N. Y. 11235

December 24, 1964

President L. B. Johnson
The White House
L. B. J. Ranch
Johnson City, Tex.

Dear Mr. President:

I take the liberty to address to you this letter at Johnson City where you and your dear family are spending this week-end, in the Season of Good-Will, at your peaceful abode at the range.

Everyone is aware of your genuine interest in the youth of our country, and no doubt, in your inaugural address, you will have a message to our youth.

It is with a sense of humility that I beg to enclose one of my poems entitled "A Message to Our Youth." As a mother of a young son, I am deeply concerned about the image of our beloved Land, without the moral strength of our children. A country is as strong and rich as the ethical and moral values of its inhabitants. We recently celebrated our festival of Chanukah, the festival of Lights and Courage. Here we learn a lesson how a handful of brave Maccabees, fighting for freedom, for the right to worship G-d as they pleased, conquered the mighty army of their enemy. This should give us courage and an abiding faith to believe that the spirit is mightier than the sword.

Through these lines of poetry shines not only her originality and felicity with words. They convey better than any words of mine the warmth, the loveliness, the whole-heartedness that graced her life. Her poems evoke her abiding love of Torah, the Sabbath and Jewish holidays.

Most of her work was written before the State of Israel was established. I cannot help but feel that had she been granted more years on earth, her pen would have become as a harp to express the paeans of joy in the Jewish soul at this glorious event in the history of our time.

This volume of collected poems and occasional prose pieces is published as a memorial to a warm, wonderful personality who too briefly graced our lives. Hers was a genuine lyric talent that lived in a modest, humble heart. Let this be a memorial to the great soul and good heart of one who was a most devoted daughter to her parents and her people, to our Torah and our Land of Israel

תהא נפשה צרורה בצרור החיים.

Her bereaved husband,

(Rabbi) Shabse Katz

her condition permitted. Her Sabbath candles were always lit without fail.

As her life neared its tragically early end, one wish remained. It was a request she had made yet before the shadow of illness fell on her. Since she had never had the *z'chus,* the merit to visit Israel, she asked me to promise her yet in the days of her health that whenever her life would end, we should be together in the holy, eternal city of Jerusalem. It was a wish that came back to her ever more strongly as the illness took its inexorable course.

Months before the end came, I had all the preparations made to grant her this heart's desire. When she had only a few days left to live, she lapsed into unconsciousness. Then once, for a last time, she opened her eyes — and she asked me if I had the contract ready for her interment. "Is this the only worry you have?" I asked. "Yes," she replied. "It is the only worry I have."

I am grateful to the Almighty that her last wish could be fulfilled. She lies buried on *Har ha-M'nuḥoth,* the Hill of Rest, in Jerusalem.

With our only son, Ḥayyim Yitzḥak, I sat *shivah* (seven days of mourning) at my sister's home, and arranged for a suitable tombstone. May the memory of the righteous be a blessing.

Only one theme in her brief life remains to be noted. From her earliest years she was blessed with the lyric gift of poetry. Writing both in English and in Yiddish, she had her verses printed with great frequency in the Jewish and English press, often winning the acclaim of notable critics.

will, she persuaded the doctors to let her fast the entire day, taking neither food nor medicine. She was simply convinced that if she did not fast on this most solemn day, she would sicken spiritually more than she could be helped physically.

Yet, with her background, she knew that Yom Kippur required more than fasting. As evening came, she asked the nurses to gather the patients in the big hall, from all the floors. By heart, with no prayer-book before her, she chanted for them *Kol Nidrei* and all the prayers of that holy night, in the traditional melodies. Extemporaneously she translated everything into various languages, so that all would understand, and she explained the significance of Yom Kippur.

The result was that many women there resolved, for the first time in their lives, to light Sabbath candles. On my first visit to my dear wife after Yom Kippur, she asked me to write out the *b'rachah,* the benediction for the candle-lighting, in English — so that all those women could fulfill their resolve.

All this she could do only with a heroic determination to pay no heed to her constant suffering. At times, when I was by her bedside day and evening, I would ask her, "How do you feel now?" Her only answer was to insist that her pains were nothing. "When I think of all the years you spent in the concentration camp," she would sometimes say, "I am reminded of what you went through, and then my pain is as nothing at all."

To the very end she remained as observant as she could of Jewish religious law, reciting benedictions and prayers as

conventions of Mizrachi-Hapoel Hamizrachi, the United Religious Movement.

In the later years of her all-too-brief life, Alice was one of the founders of the Young Israel of Brighton, which she served for a while as vice-president. In addition, she was instrumental in founding a Beth Jacob, a religious day school for girls.

As for our home, thanks to the generous religious spirit that my dearest wife had formed in her parental home, our doors were always open for good purposes. Members of the community met there to discuss and plan religious projects. And scholars of Torah (*talmidei ḥachamim*) always found a warm welcome in our dwelling. With the characteristic of *Avraham avinu,* our Patriarch Abraham, she provided hospitality for our many guests on the Jewish holidays, especially *Pesaḥ.*

Such was the pious, noble character of the beloved helpmeet who brought me such happiness in our brief life together. The same pious, noble character remained with her when incurable illness took her to the hospital. She bore her great pains with equanimity — קבלה יסורים באהבה — accepting that Heaven must have its reasons and its purpose. Whatever her suffering, those around her always found her cheerful, without complaint. Often, putting aside all thoughts of her own physical distress, she would advise others how to give their lives deeper meaning and purpose.

The day before Yom Kippur, 1966, her condition took a crucial turn for the worse. Yet she could only think that the holiest day of the year was approaching. With indomitable

brought by her parents from Europe to these shores. Her father, Abraham J. Jaffin, was very learned in Talmud and the writings of the halachic authorities. In Europe he had been ordained as a *shoḥet,* certified by the greatest rabbis of his time to practice *sheḥittah,* the ritual slaughter of animals that renders them kosher for eating. In America, however, he chose neither *sheḥittah* nor the rabbinate as a career, though he was qualified for both, since in his day it was (paradoxically) difficult to remain truly pious in either field. Instead, he went into business, where his dealings with his fellow-men were ever marked by righteousness and truthfulness.

Abraham Jaffin's wife, born Yetta Reizel Epstein, was every bit his equal in piety and kindness. In the loving home that they made, my dearest wife grew up, acquiring from them a fine Jewish religious education, absorbing from them the values that have always made Jewish life blessed. Above all, she learned from her parents the meaning and the importance of *ma'asim tovim,* good deeds.

Gifted with unusual intelligence, Alice was graduated from high school at the age of fifteen, and went on to college, where she set her early goals toward a career in law and business administration. But from the first she had a natural bent for languages, and she also took special courses in such languages as Russian, French and Spanish.

Completely at home in Yiddish as well as English, she was a reporter for many years for the old *Daily Morning-Journal,* where it was her specialty to cover the conventions of Hapoel Hamizrachi and later (after their merger) the

Introduction

It is hard for me to write these words of introduction to the literary legacy of my dear departed wife. For as I think of her, the memory of her fresh grave rises again before my eyes, and the tears return unbidden.

How difficult it is when any tragedy befalls a friend, and he must bear its pain alone. But there is no balm at all for the wound in the heart when your dearest possession in life, the crown-jewel of your household, your life-companion and helpmeet is taken from you. Truly the Sages of the Talmud said, אין אשה מתה אלא לבעלה — a woman dies for her husband alone. No one else can feel the loss so keenly.

Heaven blessed us with nineteen years of life together — years of harmony and happiness, unmarred by any contention or quarrel, as we shared the bliss of a deep understanding of each other. Ours was a home of genuine *shalom ba-yith,* in which the *shechinah,* the Divine spirit of the Almighty, could truly dwell, sharing in our serenity. In the words of the Torah, a man and woman cleave together in life and become one larger entity, one greater being, in peace and harmony. This was our existence together as we lived for each other's happiness — until Heaven saw fit to end it, and incurable illness struck her down. As her life was blooming open before her, my dearest life-companion was taken from our midst, leaving her husband grieving, and her son orphaned at the age of eleven.

When still an infant, my wife of blessed memory was

Dictators' Discourse / 65
War / 66
Lamentation / 67
Office Life / 68
A Song Yet Unsung / 69
My Birth / 70
Youth / 71
So Brief / 72
Farewell / 73

IV

LEAVES OF A MUSING HEART

A Simple Request / 77
Summer / 78
Eyes / 79
Quest / 80
My Star / 81
Elsewhere in Life Lies my Goal / 82
Five by Five / 83
Vision / 85
On the Sea of Misery / 86
Ode to Spring / 87
A Prayer / 88
Hope / 89
All for Love / 90
Mother / 91
My American Home / 92
The American Soul / 93

V

TO A NEW LAND, BUILDING

At the Gate of Zion / 97
The Song of Israel / 99
Young Israel and Zionism / 102
Onward / 104
Estranged and Returning Youth / 105

Contents

Introduction / 9

I

Fingers tracing a pattern

In the Forest / 25
The Meaning / 26
Life / 27
Winter Melodies / 28
Fata Morgana / 29
Advice / 31
Eternity / 32
Love / 34
Reward of Life / 37
Faith / 38
A Song for the Days / 39

II

Reflections in a Jewish mirror

A Refugee Lullaby / 43
The Phantom of 1938 / 44
A Mother's Regret / 46
Jew, Know Thyself / 49
The Crooner / 53
What of the Night / 54
On the Death of a Refugee / 55
The Ten Commandments / 56

III

By fading sunlight thinking

Today and Tomorrow / 61
Perhaps / 62
The Departure of Summer / 63
The Raw Deal / 64

My heartfelt thanks to my true friends who encouraged me in the publication of this work.

COUNSELOR & MRS. NATHAN PEARLMAN

JERSEY CITY, N. J.

and

MR. & MRS. BARNEY SUGAR

SO. NORWOLK, CONN.

Copyright 1968 *by*
RABBI S. KATZ
NEW YORK, N. Y.

Printed in U.S.A. by
SHULSINGER BROS., INC.
21 East 4th Street, New York, N. Y. 10003
253

Leaves from a Musing Heart

poems and occasional pieces

by Alice M. Jaffin-Katz

New York, N. Y.
1968

Leaves from a Musing Heart